

HAITIRAKO EUSKAL
LAGUNTZA
HUMANITARIOARI
BURUZKO
AZTERKETA ETA
PROPOSAMENAK

Si!

Nazioarteko Elkartasuna
Solidaridad Internacional

EDUKIA

Aurkezpena	03
1. Sarrera	04
2. Zergatik Haiti	05
Pobrezia	05
Zaurgarritasuna	05
Gizarte zaurgarritasuna	06
Zaurgarritasun ekonomikoa	08
Zaurgarritasun politikoa	08
Ingurumen zaurgarritasunaks	09
eta zaurgarritasunaren eta pobreziaaren konbinazioa Haitin	09
3. Geratzeak adierazten du desberdintasuna	10
Ken eta jar daitekeen laguntza	10
Euskal ekintza humanitarioa Haitin	11
2010-2012: iraunkorra, kontzentratua eta doitua	11
2013-2014: Laguntza humanitarioaren erortzea	12
Haitirako beste euskal laguntza batzuk	12
Hego-ekialdeko Departamentua	12
Gehitu egiten duten proiektuak	15
Nazioarteko Elkartasunaren Esparru Estrategia	17
4. Gaitasunak indartzea, erresilientzia eraikitzea	21
Epe luzerako helburuak dituen ekintza humanitarioa	21
Laguntza humanitarioaren, berrezarpenaren eta garapenaren arteko lotura	21
TAP, Haitin ekintza humanitarioak eta garapenezkoak sartzeko esparrua	23
2010eko lurrikararen ondoren ikasitakoa	24
Erresilientzia	26
Hondamendien arriskuen kudeaketa eta 2015 osteko garapen agenda	27
5. Haitin geratzea eta ekarpenak egitea	28
Adostutako trantsizio esparruarekin lerrokatzea	28
Genero ikuspegia indartzea	29
Gehitu egiten duten proiektua	30
Zubi proiektuak	30
Eranskinak	
1. Eranskina: Haitin eta munduan 2010era arte gertatutako hondamendiak	32
2. Eranskina: Mehatxuen eraginpean egotea eta pobrezia-erakiko zaurgarritasuna	34
3. Eranskina: Link taldea	35

AURKEZPENA

Dokumentu hau “Mapou ibaiaren arroan hondamendi arriskua murriztea, Belle-Anse barrutian, Haitiko hego-ekialdeko departamentuan” proiektuaren esparruan kokatzen den aholkularitza lan baten emaitza da, Nazioarteko Elkartasunak proposatua eta Garapenerako Lankidetzaren Euskal Agentziak kofinantzatua, 2012ko Ekintza Humanitarioko Esparru-estrategien (EHE) finantzaketa lerroaren laguntzen barruan.

Horretarako azterketa dokumental bat egin zen eta lekuan bertan, lehen iturriekin, Haitiren Hego-ekialdean eta oro har herrialdean dagoen egoera humanitarioaren funtsezko alderdiak antzemateko, Haitin dagoen euskal laguntza humanitariorako proposamenak eta orientabideak eratzeko helburuarekin, gauzatzen ari diren ekintzak gainbehera doazen une batean.

Han bertan egindako lana 2015eko apirilak 21 eta 30 artean egin zen, Haitiko bulegoan koordinatutako agenda batetik abiatuta. Nazioarteko Elkartasunak Mapouren arroan egiten dituen ekintzak bisitatu ziren, eta bilerak egin ziren onuradunekin estalitako eremu zabaleko hainbat puntutan.

Agendaren barruan bilerak egin ziren Jacmelgo erakunde haitiarren tokiko arduradunekin, esaterako, Haitiko Gurutze Gorriarekin, Fanm Decidé-rekin edo CROSE-rekin (Hego-ekialdeko erakundeen eskualdeko koordinazioa), baita Anse-á-Pitren ere, esaterako, MOFABekin (tokiko emakumeen erakundea); nazioarteko agentzia eta erakunde humanitarioen arduradunekin, esaterako, AECIDekin (Koordinakunde Orokorra), ECHO eta OCHArekin (bulego burua) Port-au-Princen; eta Jacmelgo nazioarteko GKEekin, esaterako, Plan Internacional, Kanadako Gurutze Gorria edo Solidarités Internationalekin; baita Port-au-Princeko Handicap Internationalekin ere.

Gainera, 2010 eta 2012. urteen artean euskal laguntza jaso zuten erakundeekin elkarrizketak ardaztu ziren (9tik 5), esaterako, Jacmelgo Espainiako Gurutze Gorriarekin eta Port-au-Princeko Gazteak eta Garapena erakundearekin. Mugarik Gabeko Albaitarien eta Mugarik Gabeko Arkitektoen kasuan, Santo Domingorekin eta Port-au-Princekin, hurrenez hurren, telekonferentziak egin ziren. Haien guztiak iritziak eta esperientziak adierazteko prest agertu ziren, irekitasun eta eskuzabaltasun handiz.

Bereziki eskerrak eman behar zaizkie Arnau Selga Nazioarteko Elkartasuneko teknikari erbesterruari, eskainitako denbora eta arduragatik, eta Mercedes López Alianza por la Solidaridad erakundearen ordezkariari, eztabaidetan gogo biziz parte hartu zuelako eta bere esperientzia asko partekatu zituelako, biek ala biek beren aisialdiaren zati bat hausnarketak aberasteko erabili zutelarik.

Dokumentazioari dagokionez, datu gehienak Haitirako 2015-2016 trantsizio deitit, TAP izenekotik hartu dira, eta gainerakoak Interneten egindako bilaketa bibliografikoetatik, horiek guztiak testuan zehar aipatzen dira.

Gainerako ekarpenak aholkularien kooperazio esperientziatik datoz, Ignacio Martín Erestaren –Haitin 2010etik hainbat lanetan murgildua- eta Viola Tomeiren eskutik, biak laguntza humanitarioan eta garapenean adituak.

1. SARRERA

2010ean, Haitiko lurrikara suntsitzaileak haren eraginpean zeuden pertsonen % 11ren heriotza eragin zuen; Txilen, aldiz, antzerako lurrikara bat bizi izan zutenen % 0,1a hil zen¹. Orduan galera materialak 2009. urteko BPGaren % 120a izan ziren². Hala ere, lurrikarak herrialdearen mehatxueta bat baino ez dira (eta ez ohikoena); aldian-aldian lehortekak eta urakanak jasaten ditu, eta 2010. urte hartan bertan deklaraturako kolera izurrite batek jarraitzen du. Urte batzuk lehenago, 2004ko ekainean, herrialdearen hauskortasun politikoak Nazio Batuen Egonkortze Misio bat ezartzea ekarri zuen, MINUSTAH.

Haiti gaur egun Giza Garapenaren Indizean (HDI 2014)³ 187 herrialdeetatik 168. postuan sailkatuta dago. Bere Sarrera Nazional Gordina per capita % 36 jaitsi zen 1980 eta 2013. urteen artean.

Zaugarritasunaren eta pobrezia-artearen gurpil zoroa gero eta sarriagoa da ekintza humanitarioari eta garapenari buruzko nazioarteko eztabaidetan. Klima aldaketak gurpil zoro hori areagotu egiten du. Hondamendi naturalak Haiti bezalako herrialdeetan oztopo handia dira 2030. urtean muturreko pobrezia errotik kentzeko helburua lortzeko. Erresilientzia, tentsio eta talketara azkar egokitzeko eta indarrak berritzeko gaitasun gisa ulertuta, duela urte batzuk sortu da hondamendi naturalen kudeaketara aplikaturako kontzeptu gisa, eta Hondamendi arriskuak murrizteko 2015-2030 Sendaiko esparru akordioaren (Hyogokoa ordezkatzeko duena) eta 2015 osteko Garapen Agendaren Garapen Iraunkorreko Helburuak finkatzeko mahai gainean dagoen agendaren arteko lotura gisa eratu da.

2010eko lurrikara

Egiturazko akatsak eta zaugarritasunak, ordutik, areagotu egin ziren 7,2 graduko magnitudea izan zuen lurrikara baten ondorioz. 228.000 pertsona baino gehiagoren heriotza eta 400.000 zauritu eragin zituen, 1,5 milioi gizaki mugitu zituen eta herrialdearen azpiegitura, ekonomia eta gizarte egitura suntsitu zituen, azken hamarkadetan izandako katastrofe humanitario okerrenetako bat eraginez. Seismoa biziki suntsitzailea izan zen hainbat berezitasunengatik:

- Bortizkeria handiz eragin zuten uhartearen erdialde-hegoaldeko eta hegoaldeko hiri kontzentrazio handiei; nagusiki hondamendi hiritarra izan zen.
- Mota honetako larrialdiei erantzuteko helburua zuten estatuko erakunde eta elkarten egoitza asko suntsitu ziren: Presidentearen jauregia, 15 ministerioetatik 13, parlamentua eta justizia jauregia erori egin ziren; Nazio Batuek gertaera bakar batean bere historiako galera handienak izan zituen -ekonomiari nahiz gizakiei dagokienez-; MINUSTAHk paralisi partziala jasan zuen; eta herrialde desberdinetako Lankidetzaren Bulegoa eta Gobernuaren Kanpoko Erakunde (GKE) askok egoitzak eta taldekideak galdu zituzten.
- Lurrikarak eraginda hainbat faktoreren ondorioz kolera izurrite bat agertu zen eta, 2010 eta 2015 artean, 731.880 kasu susmagarri ingururekin eta 8.741 hildakorekin, 2010 eta 2015 artean, herrialdea larriki kaltetu zuen.

1 <http://bit.ly/15F5MgK>

2 <http://www.lessonsfromhaiti.org/lessons-from-haiti/key-statistics/>

3 <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-summary-es.pdf>

2. ZERGATIK HAITI

POBREZIA...

la topiko bat da Haiti inguruko (hau da, Latinoamerikako eta hegoaldeko hemisferioko) herrialderik behartsuena dela esatea. Dena den, gaur egun herrialdeak aurrerapausoak eman ditu. Pobrezia jaitsi egin da (% 31tik 2000. urtean, % 24ra 2012an), baina biztanleria osoaren laurdena muturreko pobrezian bizi da eta inguruko herrialdeen artean ur eta saneamendu estaldura baxuena duen herrialdea izaten jarraitzen du (biztanleriaren hiru laurdenak ez du saneamendu instalaziorik).

Gini koefizienteak (0,61)¹ geldituta darrai 2000. urtetik, eta horrek adierazten du berdintasun eza handiena duten munduko herrialdeetako bat izaten jarraitzen duela (Haitiar aberatsenen % 1ek behartsuenen % 45ek duten aberastasun berdina dute). Haiti gaur egun Giza Garapenaren Indizean (HDI 2014)² 168. postuan sailkatuta dago 187 herrialdeetatik eta horrek munduko behartsuenetako bat bihurtzen du. Haitiren ekonomiak ahultasun larriak ditu. Aurrekontu nazionalaren sarreraren % 70 inguru Garapenerako Laguntza Ofizialetik (GLO) dator, eta laguntza hori gainbehera doa 2000. urtean punturik altuena izan ondoren.

Zaugarritasuna

“Zaugarritasuna definitu daiteke pertsona batek edo pertsona talde batek arrisku natural baten edo giza jarduerak eragindako arrisku baten ondorioei aurre egiteko, horiei eusteko eta horietatik indarberrituta irteteko duen gaitasun murriztu gisa.”

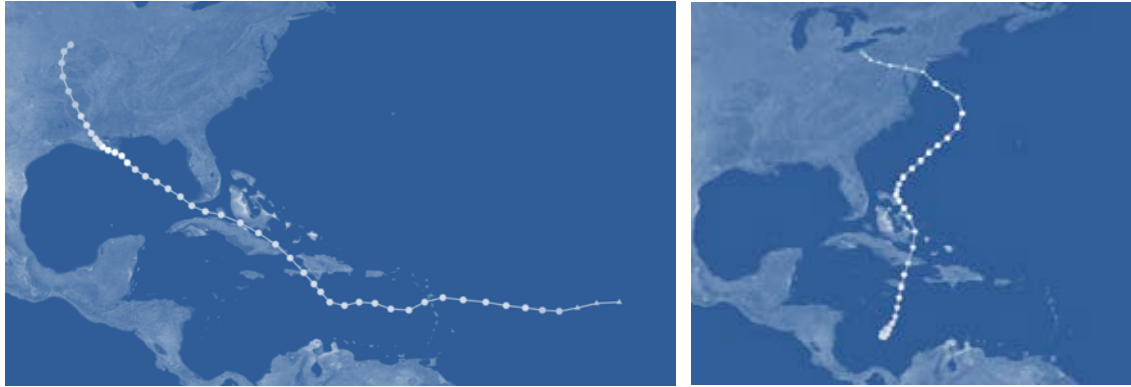
Adierazi den bezala, Haiti oso herrialde ahula da eta sarri jasaten ditu hondamendi naturalak. Horietako batzuk, urakanak eta ekaitz tropikalak, esaterako, alboko herrialdeetara ere iristen dira.

¹ Gini indizeak neurtzen du ekonomia baten barruan zein heineraino aldentzen den gizabanakoan edo etxeen arteko sarreraren banaketa bidezko banaketa batetik. Lorenzen kurbak jasotako sarrera osoaren metatutako portzentajeak adierazten ditu hartzaileren metatutako zenbatekoaren aurka, pertsona edo etxe behartsuenetik hasita. Gini indizeak Lorenz-en kurbaren eta erabateko ekitatearen lerro hipotetiko baten arteko azalera neurtzen du, lerroaren azpian gehienezko azalaren portzentaje gisa adierazita. Horrela, 0 Gini indizeak ekitate perfektua irudikatzen du eta 1eko indizeak ekitate ez perfektua irudikatzen du.

² <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-summary-es.pdf>

Lurrikaren kasuan, lurrikara berak Haitin edo Txilen eragindako galerek larritasun desberdina izan zuten. **Eragin desberdin horrek zerikusia du Haitik mehatxu beren aurrean duen zaugarritasun bereziak.**

Ezkerreko irudian Isaac ekaitz tropikalaren (2012) ibilbidearen ardatza ikusten da, Haitiren Hego-ekialdetik sartzen dena, Kuba iparralderantz jarraitzen duena eta Estatu Batuen hegoaldetik sartzen dena. Eskuinaldean, Sandy urakanaren ibilbidea, herrialde berei eragin ziena (Antilletako hainbat eta Venezuela barne). Haitin eragindako kalteak 750 milioi USA dolarretan zenbatetsi ziren, 2012. urte bereko prezioen mailan, eta horrek Sandy urakana Haitin kostu handiena izandakoa bihurtu zuen, erregistratutakoen artean³.

Gizarte, ekonomia, politika eta ingurumen motako zaugarritasunak bereiz daitezke:

- **Gizarte zaugarritasuna**

Zaugarritasun hori talde espezifiko batzuek mehatxuen aurrean dituzten ahultasunei nahiz lurraldeetan dauden komunitate-antolakuntzaren eta oinarriaren ahultasunei, hondamendiei buruzko informazioa lortzerakoan dauden gabezia edo akatsei eta horiei buruzko ezagutza tekniko eta zientifikoari dagokie. Hutsuneak daude arriskuak murrizteko eta hondamendiei aurre egiteko proposamenetan, planetan, gaitasunetan, tresnetan eta lurralde prestaketan. Gaur egun, herrialdean alde izugarria dago planteamendu nazionalen eta tokiko lorpenen artean, izan ere, arriskua kudeatzeaz arduratzen diren entitateek departamentu eta komunetan dituzten azpiegiturak, gaitasunak, aurrekontuak eta biztanleriarekiko lotura ez dira behar adinakoak.

“2010eko lurrikaran hil ziren pertsonen bi heren emakumeak ziren”

Bestalde, biztanleria talde handiak daude gaitasunetan eta arriskuak izan dezakeen eraginean desberdintasun handia dutenak. Kasu nabarmena da emakumeena; hori xehetasunez ikusiko da txosten honen atal espezifiko batean. Nabarmentzekoa da 2010eko lurrikaran hil ziren pertsonen 2/3 emakumeak izan zirela; datu hori adierazgarria da bere horretan. Baina gainera bizitza fase espezifiko batean dauden taldean antzeman dira, behar kritikoak dituztenak, artatu egin behar direnak horien biziraupenean edo osasunean eragin negatiboak ekiditeko. Talde horiek haurrak, emakume haurdunak eta bularrekoak, eta adineko pertsonak dira. Horrela, haur haitiarren laurdenak aurre egin behar dio kalte iraunkor eta atzeraezinen mehatxuari malnutrizio kronikoaren ondorioz; haien hazkuntza fisikoaren eta kognitiboaren gaitasunei eragiten die.

³ http://es.wikipedia.org/wiki/Hurac%C3%A1n_Isaac_%282012%29 eta http://es.wikipedia.org/wiki/Hurac%C3%A1n_Sandy

2010eko lurrikaran zehar zaugarritasun berezia zuten taldeak

Bost urtetik beherako 494.600 haur eta 197.840 emakume haurdun eta bularreko erasan zituen lurrikarak.

FNUAPek kalkulatu zuen 750.000 emakume eta adin ugalkorrean zeuden neskatila erasan zituela lurrikarak. Horietatik 63.000 haurdun zeuden.

Mugimenduaren puntu gorenean, 2,3 milioi pertsona, 302.000 haur barne, haien etxeetatik kanpo geratu ziren.

Nabarmena da egungo gaitasunetarako lehenagoko hondamendiek dakarten kalte eraginkorra: kalkulatu da 2010eko lurrikara baino lehen Haitin 800.000 pertsona ezindu zeudela, eta seismoak 400.000 zauritu utzi zituen. Horietatik 2.000 eta 4.000 artean izan ziren gorputz adarren bat galdu zutenak.

Zaugarritasunean eragina duen beste alderdi bat landaguneen eta eremu hiritarren ezaugarri espezifikoena da, azken horiek urteko % 2,93ko hazkuntza tasa duena.

Genero ekitate eza eta zaugarritasuna

Lurrikarak gizonengan baino gehiago emakumeengan izandako eraginaren tasa handiaren atzean (2 emakume hildako gizon bakoitzeko), zalantzarik gabe, Haitiko genero desberdintasun izugarriak daude. Aukerak lortzeko desberdintasun horrek ahalmen txikiagoak dakartza berekin. Ahalmen txikiagoak erresilientzia txikiagoa esan nahi du. Hezkuntza edo informazioa jasotzerakoan dituzten desberdintasunek haiek eraginpean egotea eta haien zaugarritasuna areagotzen dituzte.

Haitik 2013an 0,599ko Genero Desberdintasunaren Indizea zuen, eta aztertutako 149 herrialdeetatik 132. postuan dago. 2014an, parlamentuko aukietan soilik emakumeen % 4 zeuden ordezkaturak, eta parlamentuko ganbera guztiz gizonetzko osatuta zuten munduko sei herrialdeetako bat zen. Soilik emakume helduen ehuneko 22,5ek lortu dute gutxienez hezkuntzako bigarren maila, haien gizonetzko kideen ehuneko 36,3arekin alderatuta. Lan merkatuan duten parte-hartzea ehuneko 60,6koa da; gizonetzkoena, berriz, ehuneko 70,8koa. Bizirik jaiotzen diren 100.000 pertsonako, 350 emakume hiltzen dira haurdunaldiarekin lotutako arrazoiengatik, inguruko mailarik altuena.

EMMUS V inkestaren arabera, sexu indarkeria bereziki ohikoa da: 18-24 urte bitarteko emakumeen % 25,7k eta gizonetzkoen % 21,2k 18 urte betetzean nolabaiteko sexu abusua jasateko arriskua dute. Bortxaketa ere arazo espezifiko bat da; 2013an Haitiko polizia nazionalak hilean 28 kasuren salaketak jasotzen zituen, eta 2014an hileko 36 kasura iritsi ziren (jakinarazitako kasuen % 70ek haurrei eragiten die).

Datu kezkarri horiek gorabehera, adieraz daiteke denborak aurrera egin ahala, pixkanaka, genero ikuspegi bat ezartzen ari dela. Emakume Izaera eta Eskubideen Ministerioa (MCFDF - Ministère à la condition féminine et aux droits des femmes) 1994an sortu zen, baina azken urteotan indartu da bere erakunde garapena herrialdearen egonkortze orokorrearekin, nahiz eta aurrekontu murrizketek eragin dramatiko izaten jarraitzen duten.

• Zaurgarritasun ekonomikoa

Ikusi den bezala, Haitin hondamendi naturalen eraginak galera izugarriak dakartza. Horietatik osatzeko gaitasuna zuzenean lotuta dago pertsona edo talde bakoitzaren baliabide finantzarioekin. Kalkulatzen da Haitin 2,5 milioi pertsona muturreko pobrezian bizi direla eta ezin dituztela elikaduraren oinarriko beharrak ase. Horrez gain, milioi bat haitiar muturreko pobrezian erortzeko arriskuan daude hondamendiren bat gertatzen bada. Langabeziak hiriko lan indarraren % 40ari eragiten dio, ia emakumezko eskulanaren % 50ari eta gazteen % 60ari. Lanerako adina duten pertsonen % 60 baino ez dago aktibo: lan parte-hartzearen tasa inguruko baxuena da, eta horri gehitu behar zaio gutxieneko soldata eguneko 250 gourdekoa dela (5 euro inguru). Biztanle behartsu gehienek norbere kontura lan egiten dute sektore informalean.

• Zaurgarritasun politikoa

90. hamarkadatik egiaztatutako ezegonkortasun politiko handi batetik abiatuta, barne gatazka armatuaren egoera ekarri zuena, Nazio Batuetako Segurtasun Kontseiluak ebazpen batzuk eman zituen, Nazio Batuen ondoz ondoko misioak ekarri zituztenak Haitin, hainbat manurekin, 2004an egungo Haitin Nazio Batuak Egonkortzeko Misiora (MINUSTAH) iritsi arte.

Ezegonkortasun politikoa Haitin

2004ko otsailaren hasieran Gonaïves hirian gatazka armatu bat piztu zen, eta hurrengo egunetan beste hiri batzuetara zabaldu zen. Pixkanaka, matxinatuek herrialdearen iparraldearen zati handi baten kontrola lortu zuten. Otsailan, Haitin zegoen egoera nazioarteko bake eta segurtasunerako mehatxu bat zela erabaki ondoren, Segurtasun Kontseiluak 1529 ebazpena onartu zuen eta Behin-behineko Indar Multinazional bat erabiltzea baimendu zuen. Horren ondoren Haitin Nazio Batuak Egonkortzeko Misioa (MINUSTAH) etorri zen, 2004ko ekainaren 1ean ezarri zena, Segurtasun Kontseiluaren ebazpenez. Horren agintaldia eta iraupena hainbat aldiz zabaldu dira. Hurrengo hilabeteetan % 25 murriztuko da Misioaren tamaina.

Ordutik hainbat hauteskunde hitzordu egon dira. 2010erako aurreikusitakoak atzerapen handia jasan zuen (2011ko martxora arte) urtarrileko lurrikarak sortutako aparteko egoeraren ondorioz, eta horietan egungo presidentea den Martelly hautatu zuten. 2015ean senatuaren bi herenei, diputatu guztiei eta tokiko agintariei eragiten dieten hauteskundeak egingo dira. Honek ziur aski eragina izango du puntualki areagotuz tentsio sozialaren egoerak, baita administrazioaren eraginkortasun eza nabarmena ere, zerbitzu publikoen plangintzari, inbertsioari eta prestazioari dagokienez.

Gobernatzeko ahultasun horiek hondamendi arriskueta eramanez, gabezia handiak antzematen dira, esaterako, hondamendiak murrizteko eta lurralde esparrua garatzeko politika publikoen, planen eta le-rokatzeen aplikagarritasun eta moldagarritasunean, Geografia edo Lurraldeari dagozkion Informazio Sistemetan, arriskua kudeatzeko deszentralizazio eraginkorrerako mekanismoan, tokiko erakunde publiko ahuletan eta eraginkortasun maila txikikoetan, besteak beste.

Klima aldaketaren aurrean prestatzeko eta indartzeko borrokari dagokionez, Haitiko egungo basoari buruzko legeek ez dute barne hartzen hari aurre egiteko estrategiarik. Jabetzaren kontua arazo garrantzitsua da, non estatuak ez duen behar adina indar egiten. Lurra kudeatzeko sistema bat behar da, baita eremu babestuek ere, eta gainera, lidergo eta laguntza finantzario publikoa behar dira, basoen kontserbazioa eta zaharberritzea sustatzeko.

• Ingurumen zaugarritasunak

Hainbat zerrendak Haiti ingurumen zaugarritasunaren postu altuenetan kokatzen dute. Oxfamek 2014an egin berri duen azterketa baten arabera⁴, Haiti klima aldaketaren ondorio negatiboen eragina jasateko arrisku handiena duten hiru herrialdeetako bat da, esaterako, itsas mailaren igoera edo uholdeak. Oso litekeena da klima aldaketak fenomeno meteorologikoen (ekaitzak edo lehorteak, esaterako) eta uholdeen larritasuna areagotzea, baita nekazaritzarako lurren gazitzea eta oro har lurraren azalera gutxitzea ere, itsas mailaren igoera dela-eta.

Haitin, ingurumen degradazioa gero eta handiagoa da egiturazko faktoreen ondorioz: muturreko pobrezia, presio demografikoa edo energia beharra (Haitiko biztanleen % 70ek 2006an zura edo egur-ikatz erabiltzen zuten energia iturri gisa; % 10ak soilik zuen energia elektrikoa).

Deforestazioak (jatorrizko baso estalduraren % 4 baino gutxiagorekin) eta lurraren degradazioak (urtero lurraren 6.000 hektarea baino gehiago galtzen dira eta arroen % 85 inguru higatu egiten dira) kontrol gabe dira eta bizitzan, nekazaritzan, etxebizitzetan eta baliabide naturaletan hondamendien eragina biderkatzen dute. Testuinguru honetan funtsezkoa da ulertzea landare estaldura hondamendien eraginaren aurka dagoen defentsarik onenetakoa dela⁵, izan ere, zuhaitzek haizearen aurrean babestu egiten dute, zoruaren higadura ekiditen dute, ura atxikitzen dute uholdeak eragotziz eta arro hidrografikoak hornitzen dituzte.

ETA ZAUGARRITASUNAREN ETA POBREZIAREN KONBINAZIOA HAITIN

Lehen ikusitako zifra batzuek zuzenean edo zeharka ematen digute hondamendien ondorioen eta Haitiko ekonomia-
ren zaugarritasunaren berri:

- 2010eko lurrikararen kalteak Haitiko 2009. urteko BPGaren % 120an zenbatetsi ziren.
- Sandy urakanaren kalteak Haitin 750 milioi USA dolarretan zenbatetsi ziren, 2012. urte bereko prezioen mailan.

Ezgonkortasun politikoaren eta era guztietako ezgonkortasunen arteko konbinazioa, zalantzarik gabe, funtsezko azpiko faktoreak dira Haitiko *per capita* Sarrera Nazional Gordina 1980 eta 2013. urteen artean % 36 jaitsi izana azaltzeko.

Baina makro ondorioetatik haratago, ondorio horiek eragin sakona dute talde behartsuenetan, munduko berdintasunik ezaren maila altuenetakoak dituen herrialde batean, aipatu 0,61eko Gini koefizientearekin. Maila praktikoan, horrek esan nahi du, adibidez, kintil behartsuenean, soilik % 11k duela eskura saneamendu hobetu bat; aldiz, kintil aberatsenaren kasuan, aldiz, % 64k; eta % 51k du eskura ur hobetuaren iturri bat, eta aberatsenen % 91k. Funtsezko beste datu bat da soilik behartsuenean % 9k duela energia iturri bat eskura; aberatsenen artean, aldiz, % 72k.

Aurrekoari faktore produktiboak gehi dakizkioke, lurraren jabetzaren kontzentrazioa edo merkatuetarako sarbide mugatua, esaterako. Alderdi erabakigarri bat, berriki egin diren azterketen arabera, sarreraren atalasean dago. Horrela, maila jakin batzuetan, hondamendi naturalek lehendik dagoen pobrezia are gehiago enkistatzen dute edo pobrezian sartzea eragiten dute ondasunak eta sarreraren iturria modu masiboan desagerrarazten dituztelako, eta hori "pobrezia-
rekiko zaugarritasun" gisa neur daiteke. ODIren 2013ko arrisku eta pobreziei buruzko azterlanak⁶ pobrezia-
rekiko zaugarritasun horren mailak ezartzen ditu; maila handiena da egunean 0,75 USD baino gutxiagorekin bizi den biztanleria ehuneko 10eko maila baino handiagoan duten herrialdeena. Zerrendako leku ikusgai horretan dago Haiti (beste 18 herrialderekin batera) 2030erako proiektioetan oinarritutako agertoki optimista batean.

Azterlan horrek berak sakondu egiten du pobrezia-
buruz 2030erako proiektatutako mailen konbinazioaren azterketa, mehatxu askoren aurrean (lurrikarak, zikloiak, lehorteak, beroaldiak eta uholdeak), eta emaitza gisa pobrezia-
rekiko zaugarritasun handienean kokatutako 4 herrialdeko talde bat ematen du (Nepal, Honduras, Haiti eta Madagaskar)⁷. Horren aurrean, nazio bakoitzak hondamendien arriskua kudeatzeko duen gaitasuna izango da desberdinduko dituen elementuetako bat. Gaitasun hori, Haitiren kasurako ikusi dugun bezala, izugarri txikia da.

4 Climate Change Resilience. Oxfam Research report. 2014. <https://www.oxfam.org/en/research/climate-change-resilience>

5 IUCN. Ecosystem, Livelihoods and Disaster: an integrated approach to disaster risk management, 2006.

6 Pobrezia-
rekiko zaugarritasun handienean kokatutako 4 herrialdeko talde bat ematen du (Nepal, Honduras, Haiti eta Madagaskar)⁷.

7 Ikus 2. Eranskina.

3. GERATZEAK ADIERAZTEN DU DESBERDINTASUNA

KEN ETA JAR DAITEKEEN LAGUNTZA¹

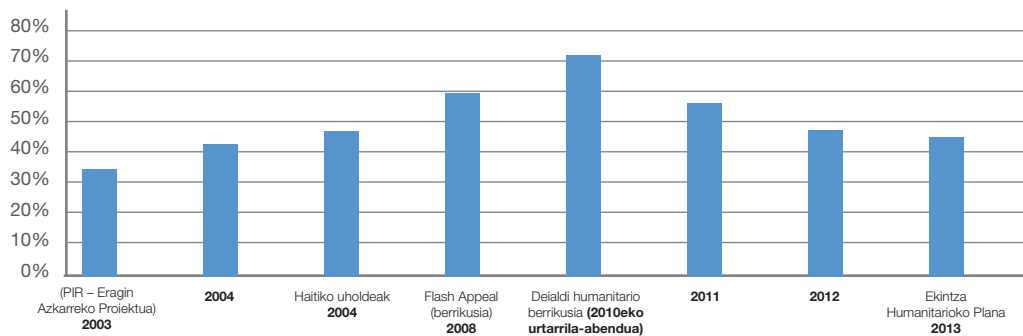
Haitiren aurrekontu nazionala % 70raino garapenerako laguntza ofizialak (GLO) finantzatzen du. 1990. urtetik GLOa etengabe haziz joan zen, eta 2010ean 3 bilioi dolarreko puntu gorena izan zuen; 2012an 1,3 mila milioi \$-ra erori zen eta ordutik urtez urte murrizten joan da.

Aldi berean, 2004tik 2009ra laguntza humanitarioaren osagarriak joera egonkorra izan zuen. 2010eko seismoaren ondorioz, areagotu egin zen, eta horrekin batera sektore eta nazionalitate guztietako eragile humanitarioen presentzia ere bai. Gero, oraindik herrialdea astintzen duten arazo larriak eta sarri gertatzen diren hondamendien aurrean duen zaugarritasun handia gorabehera, babesba azkar jaitsi da, eta pixkanaka seismoa baino lehenagoko zifretara itzultzen ari da.

Nazio Batuen Haitirako Ordezkaritza Berezia Bulegoak jasotako datuen arabera, bi aldeko eta alde askotako emaitzek 13,34 bilioi² dolar konprometitu zituzten Haitiko laguntza humanitarioko eta birgaitzeko ahaleginetarako 2010-2020 aldirako. Horietatik, 2012. urtearen amaieran zenbatetsi zen % 48,2 jarri zela (6,43 bilioi dolar inguru). 2013an Haitik 152 milioi dolar inguruko deialdi koordinatu bat izan zuen, eta horietatik % 46 lortu zen. Humanitarian Action Plan-ek (HAP) 2014an 157 milioi eskatu zituen.

Nazio Batuen deien finantzaketaren portzentajea 2001-2013

¹ Geuk egindako grafikoak, Global Humanitarian Assistance-en datuekin: <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1LlFSQYwxUWGYcwtZeufgmcPYAmrshceCe-qfzFhYhoo/edit?pli=1#gid=2>

² Estatu Batuetako "bilioi" izendapena mantentzen da (mila milioi), iturri desberdinen artean koherentzia mantentzeko.

Aurreko guztiak adierazten du konpromisoak ez direla bete, modu ahulean (edo kasurik onenean modu geldoan), eta emaile humanitarioek pixkanaka Haititik alde egin dutela, dauden beharrei dagokienez. Beste krisi global batzuekiko "lehia" eta krisi finantzario globalaren ostean kooperazioaren zenbaketa gero eta handiagoa izatea dira joera horretan eragiten duten faktoreetako batzuk, eta horien ondorioa larria da. Adibidez, ur eta saneamendu programetan egungo gastuen tasak 40 urte beharko lituzke Kolera Desagerrarazteko Plan Nazionalaren osagarri hori finantzatzeko.

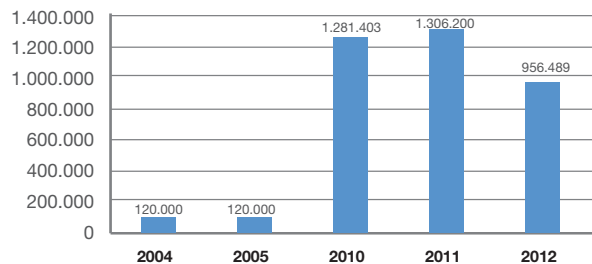
2010ean Haiti berreraikitze eta garatzeko agindutako funtsei dagokienez, 2014an emaileek % 70 konprometitu edota gastatu zituzten, eta jartzeke utzi zituzten 2,45 bilioi inguru.

EUSKAL EKINTZA HUMANITARIOA HAITIN

2010-2012: iraunkorra, kontzentratua eta doitua

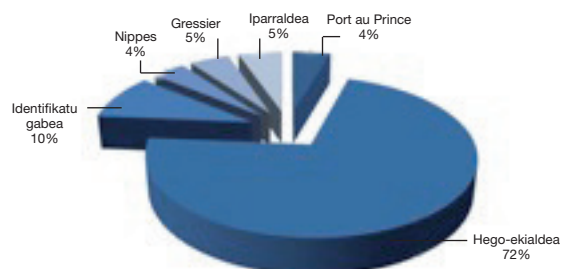
Eusko Jaurlaritzak Haitiri emandako laguntza, 2004 eta 2005ean 240.000 euro inguruko ekarpen txiki batzuk egin ondoren, 2010 eta 2012. urteen artean kontzentratu zen, urtarilaren 12ko lurrikararen ondoren. **2012ra arteko funtsak, guztira, 3,78 milioi eurokoak dira**, eta horietatik 3,54 2010-2012 ekitaldietakoak. **2010 eta 2012 artean emandako zenbatekoak ez ziren aldatu modu esanguratsuan, eta 1,25 eta 1,30 milioi euroen artean ibili ziren. 2012an Laguntza Humanitariora bideratutako zenbatekoa 0,95 milioira jaitsi zen**, baina Haitira bideratutako zenbatekoa konpentsatuta agertzen da zenbaketa osoan, garapenera bideratutako 0,3 milioiko laguntzarekin.

Haitiko Ekintza Humanitaria 2004-2012

Beste alderdi aipagarri bat da **laguntza hori Hego-ekialdeko Departamentuan kontzentratzen dela nabarmen**, eta funts guztien % 72ra iristen da. Portzentaje horrek 2,7 milioi euro adierazten ditu, 14 diru-laguntzatan banatuta, 2010-2012an zehar.

Ekintza Humanitarioaren kokapena 2004-2014

Proiektu bakoitzaren izenburuan eta deskribapenean oinarritutako laguntza motaren identifikazio batetik abiatuta proportzio bat ezarri ahal izan da ezbeharren berehalako ondorioak arintzera bideratutako ekintzen -2010eraino kontzentratutakoak- eta susperraldi goiztiar edo berrezarpen ekintzetarako bideratutako -2010etik aurrera garatutakoak- artean. Interresgarria da kontuan hartzea, nahiz eta lehenengoak osoaren % 31 izango liritekeen eta bigarrenak % 69, bi faseak antzeko eragiketa kopuruarekin egin zirela (12 larrialdizko eta 11 berrezarpenezko), eta horrek esan nahi du **proiektu bakoitzeko funtsen proportzioa handiagoa izan zela suspertzeko ekintzen kasuan, Hondamendi Arriskuak Kudeatzeko proiektuak barne hartzen dituztenak eta ez daudenak soilik lurrikarari erantzutera bideratuta**, baizik eta beste arrisku eta hondamendi batzuk ere artatzen dituzte, esaterako urakan eta ekaitz tropikaletatik eratorritakoak.

Ekintza humanitario mota 2004-2012

Nabarmendu behar da aldi horretan oraindik 2012an garapen proiektu hori babestu zela, Haiti lehentasunezko herrialdeen artean egon ez arren, eta horren kokapena era berean Hego-ekialdean izan zela (Ama-haurren arretarako zentroa, Anse-á-Pitresen).

Eusko Jaurlaritzaren laguntza lerroak

PRE: Finantzaketa lerro iraunkorra, larrialdiko laguntzetarako eta ekintza humanitarioetarako.

EHE: Epe ertaineko ekintza humanitarioko esparru estrategiak, alor humanitarioan adituak diren entitateek gauzatuak.

2013-2014: Laguntza humanitarioaren erortzea

Eusko Jaurlaritzak, 2013. urtean, ez zuen lehendik zeuden bi lerroetako (EHE edo PRE) batean ere esleitu laguntza humanitariorik, eta gainera, lankidetzaren tresna desberdinetako kopurua murriztu egin zen (201etik 68ra) aurreko urtearekin alderatuta, baita herrialdeen kopurua ere (Plan Gidariko 22 herrialdeetatik 13)³. 2014an erakundeek ez zuten Haitin laguntza humanitarioa eskaintzeko eskaririk egin, Eusko Jaurlaritzak prest dituen lerro bakar batean ere (2004ko ekainaren 5eko eta abenduaren 3ko EHAA).

Testuingurua kokatzeko, adierazi behar da Laguntza Humanitariora bideratutako Espainiako GLO garbiaren aurrekontua izugarri jaitsi zela 2010-2013 aldian. 2013ko beherakada 2012koarekiko % 47koa izan zen eta % 83koa 2011koarekiko⁴.

Aldi horretan gauzatu zen 2012an onartutako Nazioarteko Elkartasunaren Esparru Estrategia, eta 2015eko ekainera arte zabaldu zen.

Haitirako beste euskal laguntza batzuk

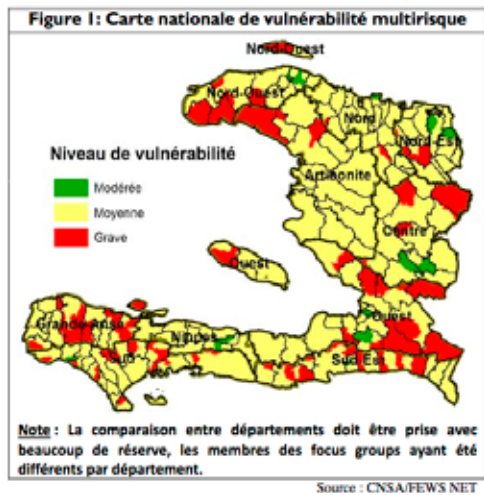
Bakerako Lankidetzaren Batzarrari (2012 Hondarribiko Udala, 2013 Bizkaiko Foru Aldundia eta Getariako Udala eta 2014 Lazkaoko Udala, eta Tierra de hombres-i (2014 0,7 komisia, Eusko Jaurlaritzako langileak).

Hego-ekialdeko Departamentua

Hego-ekialdeko Departamentua Haitiko hamar departamentuetako bat da. 2.023 km²-ko eremua du eta 518.200 biztanleko populazioa (2002). Hiriburua Jacmel da. Departamentuak 3 barruti edo arrondissements ditu: Baint, Belle-Anse eta Jacmel. Departamentuak arisku mehatxu handia bizi du. Hurrengo ataletan mehatxu batzuekiko duen zaurgarritasuna aztertzen da.

³ Garapenerako Euskal Agentzia. Kontu Ikuskaritzaren txostena, urteko kontuak eta kudeaketa txostena. 2013ko ekitaldia. 24 eta 25. orrialdeak

⁴ Gatazka eta Laguntza Humanitarioari buruzko Ikerketen Institutua, IECAH. Madrilgo Ekintza Humanitarioaren Behatokiaren txostena, 2014ko azaroa: http://www.iecah.org/web/images/stories/Informe_Leceh_2013-2014.pdf

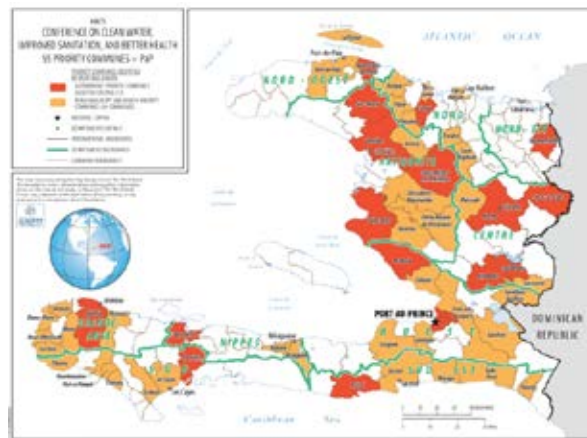
Department (Province)	Hurricanes	Floods	Drought
Artibonite	10	2	3
Centre	9	9	6
Grande Anse	2	7	9
Nippes	5	8	8
Nord	7	5	7
Nord-Est	8	10	2
Nord-Ouest	6	4	1
Ouest	4	1	4
Sud	1	3	10
Sud-Est	3	6	5

• **Kolera⁵**

Kolera izateko arrisku handia duten eremuetan bizi diren 1,9 milioi pertsona daudela kalkulatzen da, 55 komunatan. Hego-ekialdeko komuna ia guztiak dute lehenetasun mailaren bat, irudian ikus daitekeen bezala.

Populazio-lehenetasunen muina pertsona zaugarriak dira, esaterako, emakume haurdunak, bularrekoak, 5 urtetik beherako haurrak, adinekoak eta ezinduak.

Oro har, herrialdeak bere ahalegin guztiak egingo ditu osasun publikoko egitura nazionalak babesteko, kolaren epidemiari ahalik eta erantzun onena bermatzeko; ur eta saneamenduaren azpiegiturak hobetzeko; ura, saneamendua eta higieena hobetzeko zehazki osasun zentroetan, infekzioen kontrola sendotzeko, WASHak eta instalazioak eraikitzea edo birgaitzea eta uraren kalitatea zaintzea barne hartuz. Era berean, komunitateetan kolera saihesteko ezagutzak, jarrerak eta praktikak hobetzeko sentsibilizazioa eta higie praktika egokiak indartuko dira.

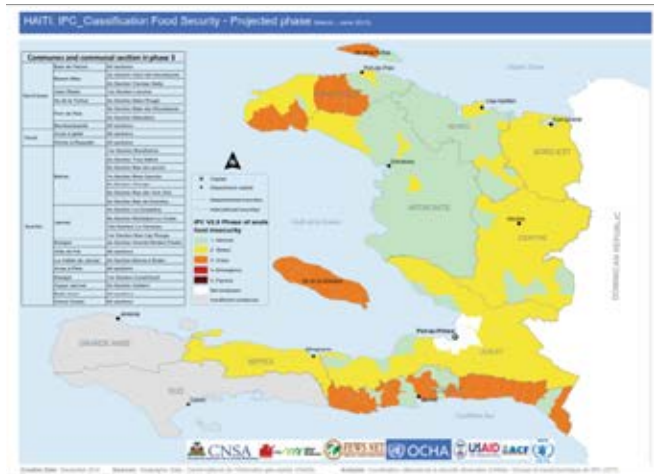

⁵ Maparen iturria: Clean Water, improved sanitation, better health. Haiti Conference. Conferencia paper. Washington DC October 9, 2014. http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/book_haiti_6oct_print.pdf

• **Elikadura ziurgabetasuna**

Kalkulatu da Haitiko populazio osoaren laurden batek baino gehiagok (3 milioi pertsona inguruk) ezingo dituela bere oinarritzko elikadura beharrak ase.

Ziurgabetasun maila altu hori aldatu gabe mantendu da iaztik, eta elikadurarekin lotutako ziurgabetasun zorrotza eta larria areagotu egin zen, gutxi gorabehera 65.000etik 2013an 165.000era 2014an. Talde horretaz gain, 44.000 pertsonak bizi dute elikadurarekin lotutako ziurgabetasun kronikoa, eta babesa behar dute bizirik irauteko mekanismoak indartzeko.

Taulan ikus daiteke Hego-ekialdearen elikadurarekin lotutako ziurgabetasunaren arazo larria (165.000eko kopuru osotik); 100.000 pertsona daude elikadurarekin lotutako ziurgabetasun zorrotzaren egoeran, lehorreak, goseak eta ur gabeziak eraginda, eta datozen urteotan kopurua areagotzeko mehatxua dago.

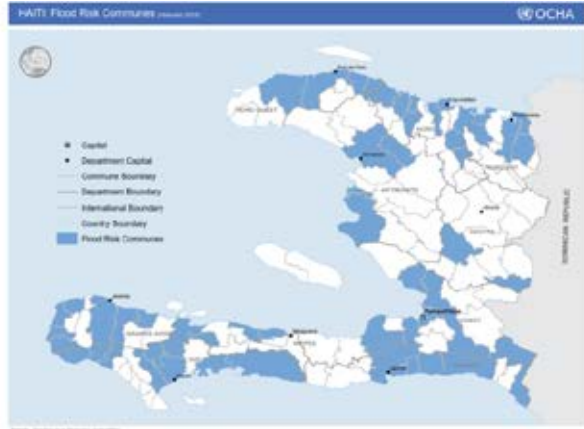
Distribution of persons in severe acute food insecurity (IPC 2014)

Department	Commune in Crisis	Persons in severe acute food insecurity	Shocks/Causes
North West	Baie de Henne	43.500	Drought, water deficits, weak harvest 2014
	Bassin bleu		
	La Tortue		
	Port de Paix		
	Jean Rabel		
South-East**	Bainet	100.000	
	Belle Anse		
	Cote de fer		
	Caves Jacmel		
	Marigot		
	Anse à Pitre		
	Grand Gosier		
	La Vallée		
Thiotte			
West	Anse à Galet	22.000	
	Pointe à		
TOTAL		165.500	

* Figures presented are estimations for 2015 and are subject to revisions. They figures presented are averages.
 ** All the communes of the South East are in Phase II crisis. The analysis was made, however, on livelihood areas and populations in Phase III are in some municipalities located in separate distinct pockets. Grande Anse and South could not be analysed.

• **Uholdeak**

2014. urtean Babes Zibileko Zuzendaritzak egindako ebaluazio batek zenbatesten du 2,8 milioi pertsonak dutela uholdeak jasateko arrisku handia. Ereku hauetan espasizio handiena duten etxeak arriskua arintzera bideratu behar dira, komunitateetan eskala txikiko obrak eginez, arriskuekiko kontzientzia hobetzeko kanpainekin eta larrialdietarako prestatuz. Ondoko mapak uholdeak jasateko arrisku handiena duten 58 komunak adierazten ditu. Horien artean dago ia Hego-ekialde osoa.

• **Beste mehatxu batzuk**

Muga: Dominikar Errepublikan Haititik joandako immigrante irregularren kopurua 2013an 52.000tik gorakoa zen; aurreko urtearen kopuruaren bikoitza baino gehiago areagotu zen. Halaber, agerikoa da berriki itsasoan immigranteen erreskateak eta atxilotetak areagotu egin direla, zenbait urte beherakada bat jasan ondoren (iturria: Haitiko kostazainak). Gainera, kalkulatzen da 600.000 nazional haitiarrek edo jatorri haitiarreko pertsonak Karibeko herrialdeetatik (nagusiki Bahamak eta Dominikar Errepublika) indarrez kanporatzeko mehatxu handiari aurre egin behar diotela. Askok ez dute identifikaziorik eta ezin dituzte Haitiko kotsulatuek edo harrera herrialdeak emandako jaiotza ziurtagiriak lortu, eta politika nazionalen biktima bihurtu dira. Egoera hori bereziki sintomatikoa da Dominikar Errepublikan, non haitiar jatorriko 200.000 pertsona inguruk eta 300.000 immigrante irregular haitiarrek ez duten dokumentaziorik, ez duten gizarte zerbitzuak erabiltzerik eta, beraz, aberrigabe bihurtzeko arriskuan daude. Salerosketaren biktimak: Migratzaileak ere esplotazioa jasateko arrisku handia dute. Haiti gizon, emakume eta haurren salerosketarako iturria, pasadizoa eta norakoa da, behartutako lana, sexu esplotazioa eta legez kontrako adopzioa xede dituen. Adibidez, Malpasse komisariak, Dominikar Errepublikarekiko mugan dagoenak, muga legez kontra haurrekin gurutzatzen saiatu ziren helduen bizpahiru kasu erregistratu zituen batez beste eguneko.

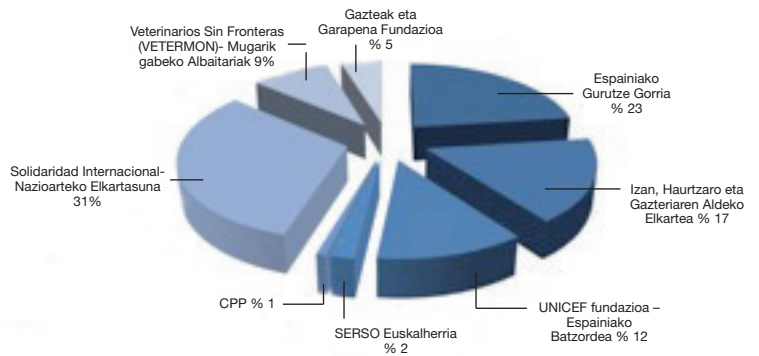
Generoan oinarritutako indarkeria: EMMUS V inkestaren arabera, sexu indarkeria bereziki ohikoa da: 18-24 urte bitarteko emakumeen % 25,7k eta gizonezkoen % 21,2k 18 urte betetzean nolabaiteko sexu abusua jasateko arriskua dute.

Gehitu egiten duten proiektuak

Maila kuantitatiboan aztertu den beste alderdi bat izan da Haitiren aldeko apustu honetan gizarte zibileko erakundeen eta Nazio Batuen agentzien parte-harteari buruzkoa. Guztira 8 erakunde izan dira, eta horietatik 4k pisu espezifiko handiagoa izan dute gauzaturako proiektuen munta eta kopuruengatik: Gurutze Gorria, Izan, Nazioarteko Elkartasuna eta UNICEF. Lehen hiruek beren babes guztia edo gehiena hain zuzen ere Hego-ekialdeko Departamentu horretan jarri dute.

Erakunde horien apustuen eta jarduteko moduen azterketa kuantitatiboan eta kualitati-

Euskal Ekintza Humanitarioa Haitin 2004-2012, erakundeen arabera

boen konbinazio baterako gauzatutako proiektuen edukiak eta ikuspegiak aztertu behar dira, eta horrek ondoko alderdi garrantzitsuak eskaintzen dizkigu:

Gaitasunen indartzea eta tokiko kideen osagarritasuna. Tokiko erakundeekin egindako lana funtsezko ardatza izanik Eusko Jaurlaritzarentzat, horri dagokionez oso emaitza egokia antzematen da. Horrela, adibidez, Gurutze Gorriaren apustuak bere kide naturalean, Haitiko Gurutze Gorrian, tokiko gaitasunak indartzen laguntzen du sistema nazionalaren bi euskarrietako baten hondamendiei erantzuna ematerakoan, eta hori Nazioarteko Elkartasuna bezalako proiektuetatik Babes Zibileko Zuzendaritzari ematen zaion babesarekin konbinatzen da.

Hezkuntza bezalako beste ardatz estrategiko batean, Gazteak eta Garapena erakundearen lana bere tokiko kideak (Salestarrak) lanbide heziketaren inguruan dituen gaitasunetan oinarritzen da; gaur egun, ahalegin hori Gobernu Nazionalaren gaitasunen indartze estrategikoen aldeko apustuaren barruan sartzen da, nazioarteko beste eragile batzuekin koordinatuta.

Komunitatea eta instituzionalitatea. Aurrekoak lan apustuei buruzko beste behaketa batera darama, eta da erakunde asko bideratuta daudela zuzenean eragindako komunitate eta populazioekin zuzenean lana bermatzera, erakundeen gaitasunen indartzearekin paraleloan. Hemen 8 erakundeetako 3ren bateratasuna nabarmentzen da (ACCP, Nazioarteko Elkartasuna eta Mugarik Gabeko Albaitariak) tokiko kide bera babesten, Hego-ekialdeko Elkarteen Eskualdeko Koordinatzailea, CROSE; honek kopuru osoaren % 41,4 inguruko funtsen gauzatzea bildu zuen.

CROSE bigarren mailako erakunde bat da, Hego-ekialdeko hainbat adierazpen sozial biltzen dituena, bazkideen sare adierazgarri batekin. CROSEren ikuspegi estrategikoa, lurraldeaz duen ezagutza eta biztanleriarekiko gertutasuna erabiliz, posible izan da beharrak identifikatzea eta erantzutea epe luzerako ikuspegi batean oinarrituta, begirada tokiko garapen iraunkorrean jarrita. CROSEren ahalmena bere esparru geografiko naturaletik harago zabaldu zen, eta Mugarik Gabeko Albaitarien hazien bankuen proiektuan Iparraldeko kudeatzaile gisa jardun zuen, izan ere, gainerako kideek ez zuten beharrezko lege eta administrazio ahalmenik.

Babes horri dagokionez, nabarmendu behar da erakunde hauek, CROSEk gainezka egiteko zuen arriskua ikusita, hainbeste laguntza bateratzean (nazioarteko beste eragile batzuek ere haiengana jo zuten), zuzenean sartzeari erabaki zutela unean unean kudeaketan eta kasu batzuetan gauzatzean lagunduz, CROSEri larrialdiak ekarri zuen ahalegin ikaragarriaren zama apur bat arintzen laguntzeko.

Hezkuntza, pobrezia eta hondamendiak

Haitiko Hezkuntza Ministerioak zenbatesten du 4.992 eskola erasan zituela 2010eko seismoak (Haitiko eskola guztien % 23). Horietatik, 3.978 (erasandako % 80) kaltetu edo suntsitu egin ziren, eta beraz, lurrikararen ondoren itxi egin ziren. Hegoaldean eta Mendebaldean eskolen ehuneko hirurogei suntsitu edo kaltetu ziren.

Soilik 14 urteko haurren heren bat dago adinez dagokion mailan. Hezkuntzarik jaso ez duen ama duen haurrak 1,5 bider aukera gehiago ditu bost urte bete baino lehenago hiltzeko bigarren mailako edo maila gorengakoko hezkuntza duen ama duenak baino.

Martxan dauden ahaleginei gehitzea. Hain zuzen ere, eragile batzuen apustuen beste elementu interesgarrietako batek zerikusia du Eusko Jaurlaritzaren baliabideak sartzeari izatera eta neurri handiagoko ahalegin batzuekin batera; horien artean ondokoak nabarmentzen dira:

- Espainiako Gurutze Gorriarekin eskolen eraikuntzaren ahalegin handian laguntzea.
- Gazteak eta Garapena erakundeak babestutako lanbide heziketako ikastetxe bat berreraikitzen eta Haitiko erakundeetan garapen ardatz horren ahalegin estrategikoan GKEaren egungo orientaziorako oinarriak ezartzen laguntzea.

- Nazioarteko Elkartasunaren ahaleginera gehitzea, Espainiar Lankidetzaren urte anitzeko hitzarmen batean jasota dagoena, eta beraz, CROSEren ahaleginera ere bai, Hego-ekialdean epe ertain eta luzerako estrategia batean, hondamendi arriskuaren eta elikadura segurtasunaren kudeaketa estaltzen duena; hor parte hartu dute, halaber, Mugarik Gabeko Albaitarien eta ACCPren bitartez egindako ekarpenek.
- Hurrengo faseetan Izanek etxebizitzan berreraikuntzan mantendutako babesean ekarpena egitea.

Sektore aniztasuna. Aurrekoak funtsak sektore nitxo desberdinetara bideratuta daudela erakusten du. Hezkuntza, Etxebizitza, Elikadura Segurtasuna edo Nekazaritza batez ere. Gainera, erakundeek koordinazio humanitarioko agertokietan –klusterrak- parte hartu zuten, esaterako, hor dago Nazioarteko Elkartasunaren edo Mugarik Gabeko Albaitarien kasua, azken ardatz horren inguruan.

Berrezarpenerako eta garapenerako oinarriak finkatzea Ikusi den bezala, helburu komun bat izan zen, hasiera batean, bizitzak salbatzea, oinarriko beharrak estaltzen lagunduz, eta aldi berean, trantsizioaren lehen oinarriak finkatzea, 2010. urtetik bertatik, larrialdi fasearen eta birgaitze fasearen artean denbora luzea ez uzteko xedearekin. Oro har, ekintzen xedea izan da oinarriko beharren estaldura sartzeko eta gutxieneko gizarte zerbitzuak lehengoratzeko laguntzea, baita ekoizpen eta nekazaritza sistemak, nekazariak eta baliabide naturalen zaintza babestea ere. Adibidez, Mugarik Gabeko Albaitariak bi fase garbitan jardun zuen: lehenengoan, merkaturatu eskuratutako haziak hornituz, landaguneetara mugitutako familiak udaberriko ereintzaren hazien erreserba kontsumitzean egoteak zekarren elikadura segurtasunaren kolpea saihesteko, eta bigarren fasean, aipatu hazien bankuen bidez, jada uzta proiektatik abiatuta.

Aurreko guztia jarduteko modu ohikoa da gutxi gorabehera, ekiteko hainbat **modu dituen, logika bati erantzuten diona: larrialdia ez dago birgaitzetik bereizita eta epe luzerako garapen bat bermatzeko lehen pausoa da, modu operatiboan moldatuz larrialdiaren eta garapenaren arteko lotura, urte batzuetan zehar ekintza kontsekuenteen bidez, nagusiki kokapen geografiko jakin batzuetan (Hego-ekialdea) ahaleginak eginez.** Finantzatutako proiektuak, hasieratik, tokiko garapen iraunkorrerantz abiatu dira, tokiko gaitasunak kontuan hartuz eta “capacity building” ekintzak garatuz.

Duen muntarengatik (Eusko Jaurlaritzak Haitiri emandako babes osoaren % 20 ia) eta dituen helburuengatik, Nazioarteko Elkartasunak CROSEekin Mapou ibaiaren arroan gauzatzen duen Esparru Estrategia nabarmentzen da, Hondamendien Arriskuaren Kudeaketan egiten den esku-hartze bat, elementu komun horietako asko barne hartzen dituena.

Garrantzitsua da aipatzea, halaber, Anse-Á-Pritre mugako eremuan Ama-haurren osasunerako zentro bat eraikitzea babesteko garapen proiektua sartu izana 2012an onartutakoen artean (Mugarik Gabeko Arkitektoak). Honetan beste esku-hartze askotan komunak diren antzemandako premisetako asko betetzen dira: lotura sendoa tokiko gizarte erakundeekin (CROSEren gizarte oinarria bezalako sareetan, edo 4G Kontrerekin, elikadura subiranotasunaren plataforma bat Mugarik Gabeko Albaitarien kasuan) eta estatuko erakundeekin (Osasun Ministerioa), konfiantza eraikitze epe ertain/luzeko ikuspegi batean, erakunde askok oraindik mantentzen dutena, finantzaketa zailtasunak egon arren.

Nazioarteko Elkartasunaren Esparru Estrategia

Behin eta berriz gertatutako krisi humanitarioen esperientziaren aurrean, **Nazioarteko Elkartasunak erresiliencia indartzen laguntzeko beharra antzeman zuen** Mapou ibaiaren arroan, Belle-Anse barrutian, Haitiko Hego-ekialdeko Departamentuan, kokatutako komunitateetan. Gero eta ugariagoak diren gertaerak jazo izanak, eta horiek errepikatze dagoen aukera handia, Haitik hondamendiekiko duen zaugarritasuna eta klima aldaketa kontuan izanik, Nazioarteko Elkartasunak eta CROSEk –bere tokiko kideak- **Hondamendi arriskua murrizteko estrategia** abian jarri zuten, ebakuazio ibilbideak birgaituz eta aterpetxeak hobetuz, **Arintze estrategia**, basoberritze jarduerekin, karkabei tratamendua emanez eta arroak babestuz, eta **Prebentzio estrategia**, komunitate, udal eta departamentu mailako babes unitateak indartuz.

Kontuan hartutako alderdietatik harago, interesgarria da nabarmentzea esku-hartzearen diseinua eta abiaraztea zehazten duten ikuspegi eta apustu batzuk, testuinguruaren ahultasun eta gaitasunetara egokituak, eta epe ertain eta luze baten ikuspegi gehizera bideratuak.

- **Una apuesta doble: institucionalidad y comunidad**

Naturaltasun handiz, proiektuak bi norabideetan oso apustu garbiak ditu, testuinguru honetan instituzionala nabarmenduz, ez soilik Babes Zibilaren Zuzendaritza bere estrategian funtsezko eragile gisa sartu duelako, baizik eta proiektuaren definizio teknikoak arautze eta politika publikora ainguratuta daudelako.

Erakundeen apustua Babes Zibileko Zuzendaritzak, Barne Ministerioaren barruan dagoenak, funtsezko zentraltasuna du esku-hartzearen definizioan, bereziki biztanleriak Hondamendien Prebentzio eta Arreta Sistemarekin duen lotura eraginkorrean; hori aipatu sistemaren maila desberdinekiko egituratze eta trebakuntza lanean sartzen da (Departamentu batzordea, Babes Zibileko tokiko batzordeak, Esku-hartze komunitarioko taldeak), eta horiek, aldi berean, tokiko maila bakoitzeko administrazio agintarien arabera egituratuta daude.

Aurrekoarekin batera, Estrategiak Ingurumeneko eta Obra Publikoetako Ministerioekiko harremanak barne hartzen ditu. Lehenengoarekin, karkabak zuzentzeko obretan aplikatutako estandarrei dagokienez, eta bigarrenarekin, esku hartu beharreko errepide tarteen definiziorako. Puntu honetan Estrategiak lantzen duen muturreko eskasia nabarmendu behar da, Haitiko IV. Nazionalaren puntu estrategikoen zoladurak direlako; eremua zeharkatzen duen trazatuan apenas du zoladura hori, eta horren esku-hartzea funtsezkoa da bai erreskate taldeen sarbidea eta erasandako komunitateei laguntza ziurtatzeko, bai zaurituak eta erasandakoak ebakutzeko. Horrela, (tokiko eta nazioarteko) Gizarte Zibileko erakundeek ia ikusezina den bere lurraldean presentziarik ez duen –bai, ordea, inbertsioa- estatu baten definizio, estandar eta araudiarekin lerrotzeko eta horiek betetzeko saiakerari laguntzen zaio. Hori guztia bideen trazatua, zabalera eta bestelako alderdietan ikusten da; gabioien erabileran harri-hormen ordeiz; edo aterpetxeei buruzko araudietara doitzean).

Apustu komunitarioa. Balantzaren beste alde honetan nabarmena da NESIren CROSE tokiko kidearen pisua; mugimendu sozial bat da, tokiko mugimenduak, nekazari taldeak, emakumeak eta gazteak biltzen dituen, baita ekoizleen gremioa ere. Dinamizazio gaitasun horrek guztiak proba bat gainditu behar du gutxienez arko biztanleriaren laurdenera iritsi behar denean, hondamendizko gertaera baten aurrean bizi dituzten arriskuei eta gauzatu beharreko ekintzei buruz sentsibilizatzeko eta trebatzeko –askotan etxe-.

- **Egituratzearen aldeko apustu bat**

Aurreratutako Estrategiaren ezaugarri hautemangarri bat da bere inguruan ekintza ardatz desberdinekin konektatzeko gaitasuna; hori, adibidez, azaldutako ministerio lotura hirukoitzean ikusten da (prestakuntza eta jarduera hondamendietan, ingurumen-inguru fisikoan esku-hartzea, bidezko komunikazioa), eta beste erakunde batzuekin egindako lankidetzan, esaterako, Handicap International-ekin, eskola azpiegiturretan hobekuntzak aplikatzeko (hondamendia gertatzen bada behin-behineko aterpetxe gisa erabiltzeko), pertsona ezinduen irisgarritasuna lortzeko.

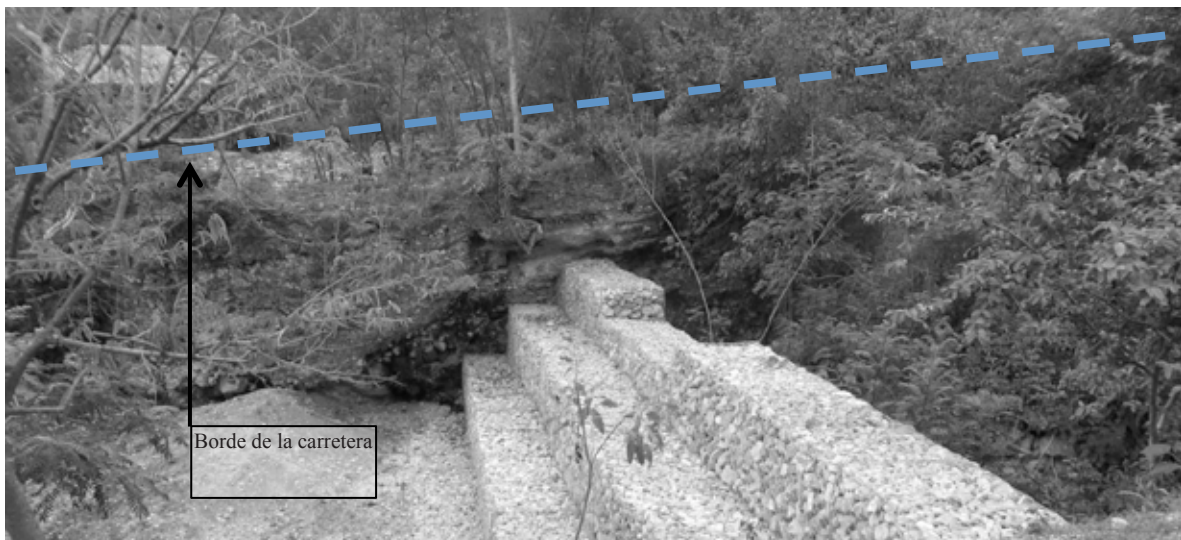
- **Epe luzera gehitzea, mekanismo malguekin**

“Herrialde osoa prestatzen da larrialdi baterako urtean 6 hilabetez, eta hori gertatzeko aukerak handiak dira. Gertatzen bada, aurreratzen ari ginen garapen jarduerak geratu egin behar dira”.
Nazioarteko GKE baten ordezkaria

Ingurunea etengabe mehatxatzen duen arriskutik arreta aldendu gabe, aplikatutako ikuspegiak hainbat adibiderek in erakusten dute nola esku-hartzea saiatzen ari den testuinguruan txertatzen, lehendik dauden elementuekin konektatzen, arriskuaren aurrean komunitate erresilientziaren eraikuntzan gehitzen saiatuz.

Adibide horietako bat karkabak zuzentzeko esku-hartzearen aplikazioa da, zeinak, hondatuko balira, ziur aski alboko bidea erortzea ekarriko luketen. Puntu honetan funtsezkoa da aipatu sarbide tartea 2004ko uholdeak (404 hildako eta 10.000 kaltetu eragin zituztenak, maiatzeko uholde euriaren ondorioz) gertatu eta berehala zolatu izana, nazioarteko beste GKE baten ekintza humanitario baten barruan (OXFAM GB⁶) laguntza iristea errazteko. NESI/CROSEren esku-hartzeak hemen metatutakoa kontserbatzen eta tokiko komunitatearen babesaren areagotzen laguntzen du.

Aurrekoaren beste adibide bat da Arroak Kokudeatzeako Planen erabilera, Nazioarteko Elkartasunaren eta CROSEren lehenagoko proiektuen babesarekin eginak, eta Ingurumeneko Ministerioak aplikatuak, basoberritzeak, arroaren egoerak eta abar bezalako alderdietan ekintzak bideratzeko oinarri gisa.

Hobeto berreraikitzearen (Build Back Better) –edo benetan eraikitzearen- aldeko apustu honetan begirada ez dago soilik jarrita hondamendi arriskuan funtsezko ardatz gisa, baizik eta esku hartzeko mekanismoak beti aldakorak diren gorabeheren arabera doitzeko aukeran. Horrela adibidez, hondamendi gertaera berrien kasuan, obra exekuzioetan “dirua lanaren truke” (Cash x Work) ekintzetara jo dezakete, komunitateetan eskudirua txertatzea ahalbidetzen dutenak, galeren ondoren hura berraktibatzen laguntzeko.

• Eraginerako estrategiak

Esku-hartzearen diseinua eremuan eragin bat lortzera bideratzen da. Erronka hau handiagoa da hain zaurgarria eta deskapitalizatuta dagoen testuinguru batean. Horretarako hainbat estrategia konbinatzen dira:

- Batetik, diseinutik ardatzu egiten da, erreferentzia unitate gisa arro hidrografiko jakin bat hartuz, horren eremu garai, ertain eta baxuetan ekintzak zehaztuz.

6 Eremuko biztanleen arabera

- Bestalde, karkabak zuzentzeko eta basoberritzeko ekintza fisikoak biltzen dira puntu estrategikoetan eta beste esku-hartze batzuekin lotutakoetan, ikusi den bezala.
- Jarrera, ezagutza eta ohitura aldaketak bezalako beste alderdi ukiezin batzuen aurrean, estaldura nabarmenak lortzea da helburua (biztanleen % 25), hedapen eta trebakuntza intentsiboko mekanismoekin; baita ikasleekin lan egitea ere, aldaketa ahalmen handiena duen biztanleria taldea baita.

4. GAITASUNAK INDARTZEA, ERRESILIENTZIA ERAIKITZEA

EPE LUZERAKO HELBURUAK DITUEN EKINTZA HUMANITARIOA

“Haziak ematen dizkiegu. Soberakinak badaude, saldu egiten dituzte, baina gertatzen dena da ez dagoela biderik produktuak ateratzeko... Laguntza humanitarioaren eta garapenaren arteko muga erraza da jendearentzat; kontua zera da: nire oinarrizko beharrak beteta baldin badaude soilik erosiko dut elastiko bat”.
Jacmelen dagoen nazioarteko GKE bateko ordezkaria

Aurreko guztiak ekintza humanitarioaren arteko mugen, edo hobe esanda loturen gaineko etengabeko egozinezinera darama. Zentzu horretan egun Haitiko nazioarteko lankidetzak pilatzen duen esperientzia norabide horretan doa erabakitaz handiz.

Mundu mailan Ekintza Humanitarioaren emaileen aurrekontuen azterketa global batek erakusten du larrialdi eragiketek komunikabideetan duten ikusgarritasunak sarri ezkutatzeko joera duten egia: laguntza humanitarioak praktikan epe ertain eta luzerako esku-hartzeak finantzatzen dituela. Horrela, 2012an, Garapenerako Laguntza Batzordea – Ekonomia Lankidetzak eta Garapenerako Erakundeak (CAD – OCDE) emaileen laguntza humanitarioaren % 66 epe luzerako hartzaileei bideratu zen (azken hamabost urteetatik zortzi urtetan edo gehiagotan laguntza humanitario gisa garapenerako laguntza ofizialaren batez bestekoa baino zenbaterako handiagoa jasotzen dutenak)¹.

Errealitate horrekin batera hasieran adierazi den beste alderdi bat dago, zaurgarritasunaren eta pobrezia arteko lotura. Horrela, epe luzerako laguntzaren gehiengoa pobrezia maila handiak eta gastu publikoaren maila txikiak dituzten herrialdeetara bideratzen da. 2012an, “epe luzerako laguntza humanitarioa jasotzen duten herrialde” gisa sailkatutako eremuetan bizi ziren 179,5 milioi pertsona inguru muturreko pobrezia egoera batean bizi ziren, eta epe luzerako laguntza humanitarioaren ia % 40 pertsonako eta urteko 500 dolarretik beherako gastu publikoa (erosteko ahalmenaren parekotasunera doituta) zuten herrialdeetara bideratu zen (garapen bidean dauden herrialdeen batez bestekoaren laurdena).

Laguntza humanitarioaren, berrezarpenaren eta garapenaren arteko lotura

“Lotura handia dago prebentzioaren eta premiaren artean, baina emaileek ez dute ikusten, edo aurrekontuak ez dira konektatzen. Aquatabsak² finantzatzen dizkigute lokatzean ura bilatzen duten lehorteak eragindako familiei emateko, baina ez dugu finantzaketarik lortzen eremuen arteko iturriak konektatzeko. Hau konpontzen ez badugu, kolerak existitzen jarraituko du”.
Haitiko nazioarteko GKE bateko ur eta saneamendu larrialdietako zuzendari teknikoa

Vard kontzeptua, laguntza humanitarioaren, birgaitzearen eta garapenaren arteko lotura, 80/90. hamarkadetan sortu zen, laguntza humanitarioaren eta garapenaren arteko bereizketa kontzeptu estatikoa gainditzeko esku-hartzeetan jarraitutasun linealaren (continuum) edo gainjartzearen (contiguum) mekanismo bat planteatuz. Horren inguruan eztabaida asko egon da eta oro har aplikazio praktikoa eta teorikoa ez dira esku-hartzeetan ondo egituratuta egon, hein handi batean laguntza humanitariora eta garapenera bideratutako aurrekontuak (eta dagozkien giza taldeak) ez direlako konektatzen.

Gaur egun, VARD ikuspegiak bilakaera bat jasan du eta generoaren, ingurumenaren, babesaren eta “Do no Harm”³ dimentsioak barne hartu ditu, besteak beste. Ikuspegi hori bereziki agertzen da hondamendiak saihesteko ekintzetan, izaera bera humanitarioa duten ekintzak baina epe luzerako trantsizio elementuekin. VARD kon-

¹ IECAH-MGM: “Ekintza humanitarioa 2013-2014an: berandu emandako erantzuna”. http://www.iecah.org/web/index.php?option=com_content&view=article&id=2712:informe-iec-ah-msf-la-accion-humanitaria-en-2013-2014-una-respuesta-tardiarq&catid=19:informes&Itemid=75

² Ura garbitzeko pastillak

³ “Kalterik gabeko Ekintzaren ikuspegiak gatazka egoerek eragiten dituzten kalteak onartu eta aztertzeaz gain, beren ekintza propioekin ondorio horiek saihestea eta ez areagotzeko adierazteko da kontua, horiek murrizten saiatzeko, beti ere aukera humanitariotik edo garapenetatik ekiten badira”. Kalterik gabeko ekintzaren ikuspegiak. COSUDE

tzeptu hori nazioarteko lankidetzaren konpromisoetan eta esparruetan jasotzen joan da, eta emailen ekintza gidatzen duten hainbat tresnatan txertatu da (ikus laukia).

Euskal Lankidetzaren Plan Gidari eta Estrategikoaren V. Arauan argi eta garbi jasotzen da laguntza humanitarioaren kontzeptuaren ikuspegi integratua: *“Ekintza humanitarioaren politika koherente eta oso bat finkatzea, epe luzerako garapen bati lagunduko diona”*.

Kontzeptu horrek forma hartu zuen 31/2008 Dekretuarekin, zeinaren bidez laguntza humanitaria zehazten den garapen oso eta iraunkor batera bideratutako ekintza multzo gisa, larrialdi jardueren eta hurrengo aldien artean hutsune bat sortzen ez duena. Helburua da larrialdia abiapuntu baten moduan ikustea, bere estrategian bertan garapen eragiketetara bideratutako uneetarantz trantsizio ekintzak barne hartzen dituen. Kontzeptuak bere doktrina dimentsioa aurkitzen du Garapenerako Lankidetzaren Hiztegian (Karlos Pérez de Armiño, Hegoa) adierazitako planteamenduetan; bertan *“familia eta komunitateen zaurgarritasunaren areagotzea eta desegituraketa sozioekonomikoaren prozesua geldiaraztearen”* alde egiten da, larrialdiaren, birgaitzearen eta garapenaren arteko lotutako esku-hartzeen bidez.

Helburu horrekin, Euskal Lankidetzak, bere 2015-2017 Plan Gidarian, bere finantzaketa bideratzen du laguntza humanitario eta garapen prozesuen ekintzen, prebentzio ekintzen eta hondamendien aurretiko prestaketen arteko loturak ezartzera. Ekintza hauek guztiak kontzeptu zabal bat barne hartu nahi dute eta *“helburutzat dute garapenerako, giza eskubideetarako eta bakea erakitze oinarri bat sustatzea”*. Era berean, asmoa da *“kudeaketa prozesu eraginkorrak, testuinguru eta egoeren azterketa egokiak eta ikaskuntza lortzea ahalbidetuko dioten ebaluazioak egitera”* bideratutako dagozkion ekintzak burutzea.

Nazio Batuak. “Suspertze iraunkorraren oinarria ezagutza bat da: inguruan bertan, ahalik eta azkarren, diseinatutako gaitasun, jarduera eta ikuspegiek suspertzea moldatu eta eraldatu dezaketela, konpontzen duen bitartean eraldatu egiten duen prozesu bat hasteko aukera gisa. Hondamendi arriskuak murriztea eta garapena sustatzea dira, parte-hartzaileak eta bidezkoak direnak, suspertze programa on orotan bilatu behar den iraunkortasunaren ardatza. Kontuan hartzen bada naturaren arrisku askoren izaera errepikakorra, gaitasunen garapenak beti gidatu behar ditu suspertze ekintzak, baita asmo jakin bat duten esku-hartzeetan ere⁴”

Good Humanitarian Donorship. Dohaintza Humanitario Ona (GHD) ekimenak, non Espainia 2004an sartu zen, 9. printzipioan ekintza humanitariorako praktika egokitzen jotzen du ondokoa: “Suspertzea eta epe luzerako garapenak lagunduko duen laguntza humanitaria eskaintzea eta, beharrezkoa denean, kontserbazioari babesa eta bizimodu iraunkor batera itzultzea babesten saiatzea, baita laguntza humanitariotik suspertze eta garapen jardueretarako trantsizioan laguntzea ere”.

Europar Batasuna. Bestalde, 2008ko Laguntza Humanitarioaren Europar Adostasunak horri buruz ondokoa jasotzen du: “EBren laguntza humanitarioak, suspertzea azkartzera bideratutakoak ere bai, kontuan hartu beharko lituzke, ahal izanez gero, epe luzerako garapenerako helburuak, eta horrek lotura estua du garapenerako lankidetzarekin (...) Horrenbestez, EBk konpromisoa hartzen du krisiari emandako erantzunetan koherentzia eta osagarritasuna bermatzeko, modu eraginkorragoan erabiliz mobilizatuak tresnak”.

4 PNUD. Hondamendi osteko suspertzerako ildoak. 2005

Europar Batzordeari dagokionez, kontsiderazio horiek argi eta garbi jasotzen dira Europar Batasuneko Bulego Humanitarioaren (ECHO) Humanitarian Implementation Plan delakoan, zeinaren enfasia komunitate erresilienteak eraikitzeke kontzeptuaren inguruan egiten den⁵. ECHOk, bere esparru dokumentuan (HIP) EBren laguntza humanitarioaren helburuak ezartzen ditu: berehalako beharrei erantzuna ziurtatzea eta erresilientzia eraikitzea, populazioen suspertzeko gaitasuna indartuz. Bere manuaren barruan, ECHOk populazio zaurgarrienen suspertzeko gaitasuna areagotzen laguntzen du.

Espainiako lankidetzak. Era berean, 2013-2017 Plan Gidarian Espainiako Lankidetzaren Ekintza Humanitarioaren 7. orientabideak zera ezartzen du: Beharrezkoa den agertokietan, Espainiako lankidetzak VARD (laguntzaren, birgaitzearen eta garapenaren arteko lotura) izeneko ikuspegia erabiliko eta zehaztuko du, jardueren koherentzia hobetzeko eta laguntzeko tresna eta modalitate desberdinen artean sinergiak ezartzeko modu gisa. Aldi berean, Ekintza Humanitarioaren Estrategiak zera planteatzen du: Landu behar den ekintza humanitarioak hondamendiaren aurreko faseak (hondamendietarako prestakuntza, arintzea, prebentzioa oro har), ostekoak (birgaitzea oro har, berreraikuntza, adiskidetze eta abarren osagarriekin) landu behar ditu, jarduera ardatz gisa hartuz zaurgarritasunaren aurkako borroka, eta arreta berezia eskainiz, hondamendi naturalaren edo gatazka armatuaren egoera batean, beren sexu, etnia, adin eta abarreatatik zaurgarritasunak izan ditzaketen taldeei.

TAP, Haitin ekintza humanitarioak eta garapenezkoak sartzeko esparrua

“Larrialdiko fasea ixten saiatzen zara eta zera gertatzen da, badatorrela hurrengo urakana”
Haitiko nazioarteko GKE bateko ordezkaria

Edalontzia erdi beteta eta erdi hutsik dago. Gaur egun, Haitin, herrialdean jarraitzen duten laguntzaren eragileek edalontzia dagoen bezalaxe ikusten dute; badakite urte erdiz larrialdi betean korrika arituko direla, eta beste urte erdiz, zorte ona badute, etorkizuneko haziak erein ahal izango dituztela. Eta aurrerapenak adierazten dituzte: lurrikararen ondoren lekuz aldatutako biztanleria jada % 94 murriztu da, baina ia 80.000 pertsonak jarraitzen dute landa eremuetan; kolera kasuak % 92 murriztu dira 2011koekin alderatuta eta % 53 iazkoekin alderatuta (edalontzi baten erdia, hain zuzen ere).

Oreka zuhurrezko egoera orokor batek ordezkatu du antza Haitin duela urte batzuk lankidetzak giroan gainezka zegoen aktibismo sutua (eta logikoa, hein handi batean), eragile bat familia batekoa ala bestekoa (humanitarioa ala garapenekoa) den axola gabe. Nahiz eta egungo egoera oraindik oso aldakorra den, datorren urtean toki eta nazio mailan hondamendiak gertatzeko arrisku handiarekin, Haitiren agendan hondamendia murrizteko prozesua “alditan” zatitzen duen eskema alde batera uzteko beharra jarri da. Larrialdia trantsizioarekin lotzen hasi da, eta trantsizioa, arriskua sortzearen oinarria izan den garapen estrategia birplanteatzeko gako gisa⁶. Laguntza humanitarioa berrezarpen prozesuaren zati izaten hasi da eta jada ez da interpretatzen une bateko espazio gisa. Laguntza humanitarioaren bidez sortu dira larrialdiaren eta berreraikuntzaren arteko kale itsua murrizteko “zubiak”.

⁵ ECHO's Integrated Analysis Framework for 2013-2014

⁶ <https://www.humanitarianresponse.info/en/operations/haiti>

TAPa. Xede horretarako, nazioarteko erakundeek gobernu haitiarrarekin batera, hainbat planetan deialdiak eta akordioak eratu dituzte, printzipio jakin batzuetatik abiatuta:

- Bizitzak galtzea murrizteko erantzuna indartzeko modu egokian planifikatzea eta prestatzea.
- Larrialdia, berreraikuntzara bideratutako prozesu baten zati gisa ulertzea eta hor sartzea, baita epe ertain eta luzera garapen maila handiagoak lortzeko zubi gisa ere.
- Tokiko erakundeak eta gaitasun eta baliabideak indartzea (“erakunde erresilientzia” izendatu litekeena)
- Parte hartzeko mekanismoak erraztea.
- Kontrola eta erabakiak hartzeko ahalmena deszentralizatzea.

Helburu horrekin sortu da Transitional Appeal (TAP)⁷ delakoa, Haitin eta estatuan lan egiten duten nazioarteko erakundeen artean 2015ean sinatutako dei berriena, plangintza tresna desberdin bat sortzeko helburuarekin, integratuagoa eta parte-hartzaileagoa, suspertzeko gaitasuna indartzera bideratua. Dei hori bi urteko iraupena-ekin planteatu da eta nazioarteko indarrak bateratzearen alde egiten du, sistema indartzeko.

TAPak Haitiko beharrei eta Haitiren zaugarritasunei buruzko azterketa sakona egiten du, bai epe laburrera bai luzera, eta bere helburu estrategikoak finkatzen ditu eskema batean; hor paraleloan jasotzen ditu behar zorrotzak eta berehalakoak artatzeko **premiatzeko ekintzak eta ekintza garrantzitsuak, gaitasunak indartzeko eta zaugarritasunak murrizteko.**

Berehalako egutegia. Dokumentu honetan, zeinaren azken helburua den estatuaren, emaileen, Nazio Batuetako Agentzien eta GKEen ahaleginak elkartzea, denok batera norabide berean, garapen iraunkorrera bideratuta, laguntza humanitarioa egungo egoeraren testuinguruan jartzen du, eta era berean, berehala gerta litezkeen mehatxuen ondorioak adierazten ditu:

1. Euri eta urakanen denboraldia gerturatzen ari da eta planteatzen diren arriskuak ez dira soilik uholde eta lur mugimenduei buruzkoak, baita kolera arriskua eta uraren bidez kutsatutako beste gaixotasun batzuk kutsatzea areagotzeari buruzkoak ere.
2. Haitin segurtasuna azken hilabeteetan oso lotuta egon da egoera politikoarekin. Oso urte bitxia da; kargu berriak aukeratuko dira maila guztietan eta hori iskanbilak areagotzea eragiten ari da.
3. MINUSTAHren konfigurazio berria programazioaren ingurunean eragina izango duten faktore gehigarrietako bat da, izan ere, osagarri militar eta zibilen langileen murrizketa bat egongo da, eta horrek ondorio handiak izan ditzake Nazio Batuek poliziar, espetxe sistemari, sistema judizialari eta tokiko gobernuko agintariei emandako babes material eta finantzarioari dagokienez.

2010EKO LURRIKARAREN ONDOREN IKASITAKOA

• Gaizki funtzionatu zuena

Hondamendiaren eta lurrikararen ondorengo lehen urteetan egindako eragiketen tamainak giza indar eta indar ekonomiko izugarriak zabaltzea ekarri du. Soilik gobernutik kanpoko eragileei dagokienez, adibidez, Amerikako Gurutze Gorriak Haitin egindako laguntza proiektuetan 488 milioi dolar inbertitu ditu lurrikara gertatu zenetik⁸; postu “apalago” batean, aldiz, Diakonie Katastrophenhilfe-k, Hego-ekialdean presentzia handia duen GKE alemaniarrek, 19,4 milioi euro inbertitu ditu 2010etik⁹. Horrez gain, ibilbide luzeko eragileekin batera, profesionaltasun gutxiko erakunde asko iritsi ziren. Honek guztiak ikuspegi eta ekintzen gurutzaketa handi bat ekarri du. Antzeman diren alderdi ahulenetako batzuk hauek dira:

⁷ Transitional appeal Haiti 2015-2016

⁸ https://www.redcross.org/images/MEDIA_CustomProductCatalog/m42240166_Haiti_Five-Year_Update_FINAL.pdf

⁹ <http://www.diakonie-katastrophenhilfe.de/hilfe-weltweit/uebersicht-aller-projekte/haitikuba/ihre-hilfe-kommt-an.html>

Estatuarekiko koordinazio eza: Lurrikararen ondorengo ekintzetan Haitiko erakunde eragileek (eta sozialek) ez zuten behar adina parte hartu, edo besterik gabe baztertu egin zituzten askotan. Batzorde asko ezarri ziren jada antolaketa eta koordinazio egiturarik ez zegoen eremuetan, eta kudeaketa eta garapen sistema paraleloak abiarazi ziren, biztanleriarengandik at. Horrela, lurraldea, haren gabeziak, beharrak eta indarguneak sakon ezagutzen zituen eragile bat edukitzeko aukera baliotsua galdu zen, eta batez ere larrialdiaren eta garapenaren arteko trantsizio lan batetik abiatuta irteera estrategia egoki bat egiteko aukera galdu zen, lurraldean instalatutako gaitasunak utziz, erakunde mailan.

Komunikazio arazoak. Laguntza agentziak frantsesez edo kreoleraz hitz egiten ez zuten borondatezko lankide askorekin iritsi ziren, eta ingelesa ezarri zuten agertoki askotan lingua franca gisa. Horrek bilera eta espazio askotatik haitiarrak baztertzea ekarri zuen.

Estatu eza. Lurrikarak administrazio publiko ahul bat deuseztatu zuen. Haitiko gobernuaren arabera, gobernu, ekonomia eta administrazio azpiegituraren % 60 suntsitu egin zen, baita sektore judizialaren eraikinak ere, Justizia Gortea eta epaitegi asko barne. Ustelkeria oso zabalduta dago funtzionarioen artean; gutxi dira eta gaizki ordaintzen zaie, ez daude behar adina trebatuta eta ez dute esperientziarik. Honek denak, herrialdean eragile humanitarioen sarrera masiboari lotuta, bakoitza bere erregelamendu eta prozedurekin, erraztu egin zuen praktika txarrak agertzea, esku-hartzeen efikazia eta eraginkortasuna lermatu zutenak eta oraindik lermatzen dutenak. Kasu askotan, estatuko funtzionarioek diru-babes bat nahi dute erakundeek ekintzetan parte hartzeko, bereziki, landaguneetan garatzen direnean.

Hiri hondamendiak. Haiti alerta ohartarazpen bat izan da nazioarteko erantzun humanitarioaren sistemetarako, oro har, landaguneetan edo tarteko agertokietan gertatutako katastrofeetara bideratuta daudelako. Herrialdearen hiriburua astindu zuen lurrikararen arazoek eta dimentsioek jasota ez zeuden alderdiak azaleratzea eragin zuten¹⁰, borondatezko lankideek gaitasunak izugarri mugatu zituztenak eta akats larrien iturri izan zirenak. Duela gutxi gertatu den Nepalgo lurrikararen ondoren, ikasitakoa gogorarazi da, akatsak ez errepikatzeke¹¹.

Asistentzialismo luzatua. Baliabide kopuru izugarriak eta gauzatzeko zailtasunek laguntzak luzatu dituzte denboran zehar kasu askotan mekanismoak doitu gabe, laguntza praktika batzuei eutsiz, zeinak agian hasiera batean justifikatuta zeuden baina denborarekin kanpoko laguntzaren mendean dauden ohi-turak eta ereduak utzi dituzten, oso kaltegarriak komunitate eta biztanleria behartsuenetan.

• Haitin laguntza humanitarioak utzi zuena

Dokumentu hau prestatzerakoan arreta berezia eskaini zitzaion ikaskuntza positiboak antzemateari. Erakundeetan langileak askotan txandatzaren diren arren, irakaskuntza eta praktika egokiak eman dira, horietako asko jada aurreko orrialdeetan aurreratuak:

Ikuspegi eta ekintzen egituratzea. JErakundeek arteko koordinazio mekanismoetan itxurazko hobekuntza batekin batera (adibidez, CLIOren kasua, *Cadre de Liaison Inter-ONG Haiti*¹²), elkarriketatutako pertsonen egiaztatzen dute lan foroak daudela instituzionalitatearekin, aurrerapenak dakartzatenak. Bestalde, hori tokian bertako lan moduei ere eragiten egongo litzateke; bertan, agentzien ekintzetan estatuen parte-hartzea sartzeaz gain, kasu askotan erakundeek sektore elkarrekintza eta osagarritasuna antzematen da agertoki beretan bat egiten dutenean -edo hain zuzen ere eremu horietara heltzeko-, eta horrela erasandako biztanleriaren nekea eta desorientazioa murrizten dira, iraganean borondatezko lankideak gainjartzeagatik eragin direnak komunitate berekin "konpartimendu hermetikoetan" lan egitean.

Plan operatiboak politika publikoarekin lerrotzea. Aurrekoarekin lotuta, eta esan den bezala, duela bost urte, lurrikararen ostean iritsi ziren eragile humanitarioek, lehen azaldu bezala, adia galdua zuen estatu bat aurkitu zuten, ekintzen lidergoa bere gain hartzeko gai ez zena, eta bestalde, baztertu egin zituzten de facto praktika jakin batzuen bidez. Hori ez zen hain nabarmena izan herrialdean jada lan

10 An Evaluation of the Haiti Earthquake 2010 Meeting Shelter Needs: Issues, Achievements and Constraints. <https://www.ifrc.org/docs/Evaluations/Evaluations2011/Global/HTShelterClusterReview11.pdf>

11 NEPAL EARTHQUAKE RESPONSE: Lessons for operational agencies. <http://www.alnap.org/pool/files/nepal-earthquake-response-lessons.pdf>

12 <http://www.clio-haiti.org/>

tradizioa zuten eragileekin. Adibideren batean ikusi den bezala, denborarekin eta neurri handi batean agentzien indartze instituzionalaren babesetatik abiatuta, gobernuak politika publiko, plan eta programa gehiago garatu ditu sektore desberdinetan. Plan horiek, aldi berean, eragina izan dute erakunde laguntzaileen lanaren orientazioan.

Genero eta talde zaugarriak. Genero desberdintasunak Haitin garapena izugarri mugatzen duten alderdietako bat dira. Haitin 2010ean lurreratu ziren eragile humanitarioen emanarekin, genero ekitatearen ekintzak izan ziren, nahiz eta ez behar bezainbeste, proiektu eta babes batzuetan sartu ziren alderdietako bat. Erakunde eta biztanleria guztietan zeharka lan egiten hasi ziren, generoaren ekitate ezaren kontzeptua sartzeko. Generoaren ekitate ezaren azterketa espezifikoan ikusi den bezala, asko dago egiteke, baina elkarriketatutako emakumeen erakunde batzuentzat, lurrikara zentzu horretan Haitiko gizarte zibila babesteko sarrera ate bat izan da:

“Tokiko emakume erakundeak babestu dira, emakumeen sustapenarekin, parte-hartzearekin eta presakuntzarekin. Gaur egun, lurrikararen osteko fasean zehar sortutako lidergo prozesu hauetako emakume batzuek beren hautagaiak aurkeztuko dituzte hauteskunde hauetan”
Fanm Decidé elkarteko liderra

Lurraldearen kudeaketa: Ikasitakoaren ondoren, hiri erantzunaren mugak eta klima fenomenoaren aurrean hondamendien kudeaketarako erronka handiak ikusita, Haitiko agintariak eta nazioarteko komunitatea gero eta gehiago artatzen ari dira hirigintza eta lurralde antolamenduaren kontuak, arrisku handiko eremuetan eraikitzea eta hiri plangintzarik ezak dakarren eraikuntza irregularra ekiditeko. Bide nagusien trazatua berriro zehaztea, horien zoladura konponbideen eta karkaben zuzenketa teknikoki zehaztea, edo arroak kokudeatzeko planak bezalako alderdiak dira hondamendien arriskua kudeatzeko proiektuetan ekintzak bideratzeko eta zehazteko funtsezko gisa agertzen diren alderdiak.

ERRESILIENTZIA

Erresilientzia da gizabanako, familia, komunitate, herrialde edo eskualde batek tentsio eta talkei eusteko, horietara azkar egokitzeko eta indarrak berritzeko duen gaitasuna. Lehenengo maileguan materialen zientziatik hartua¹³ eta gero soziologiatik, kontzeptu hau, lankidetzaren alorrean gutxienez 90. hamarkadatik erabili izan dena, indar handiz sartu da azken urteotan garapenerako lankidetzaren nazioarteko sistemaren estrategia eta ikuspegietan.

Nolabait, erresilientziaren kontzeptua ekintza humanitarioaren eta garapenaren arteko zubi bat bihurtzen da, eta honek, hondamendi edo krisi baten ondoren, indarrak berritzeko gai direnen eta deskapitalizatuta edo astinduta, pobretze kiribil batean sartzeraino, geratzen direnen arteko desberdintasuna nabarmenduko luke. Horrenbestez, zaugarritasunaren kontzeptuarekin oso lotuta dagoen kontzeptua da; ez da aurkakoa zehazki, izan ere, zaugarritasunak mehatxuekiko esposizio osagarri garrantzitsu bat du. Komunitateen erresilientzia indartzeko baldintzak eta mekanismoak antzematea estrategia eta proiektu askotan funtsezko ardatz bihurtu da, baita hori neurtzea ahalbidetzen duten adierazleen definizioa ere.

Europar Batasunarentzat, erresilientzia ez da ulertu behar helburu isolatu gisa, baizik eta pobrezia murrizteko eta EBren kanpo laguntzak bizitzak salbatzeko dituen helburuen zati gisa. Horrela, erresilientzia sortzeko ekintzen barruan bizi baliabideak indartzera zuzendutako ekimenak sartzen dira, beraz, horiek ezin dira beste esku-hartze batzuetatik isolatuta dauden zerbait bezala ulertu, baizik eta funtsezko lehentasun gisa hondamendi osteko testuinguru batean. Horrenbestez, gaia beste esku-hartze batzuetan sartu beharko litzateke: sorospena, ostatu ematea, ura eta saneamendua, elikadura segurtasuna eta abar. Era berean, ostatu emateari eta ur eta saneamenduari dagozkien esku-hartze askok enplegu trebakuntzarako aukera asko dituzte. Erresilientzia handiagoa sortzeko beste funtsezko osagarri bat hezkuntzarako sarbidea da.

¹³ Materialen zientzian erresilientzia da materialek ahalegin bat jasan ondoren beren forma suspertzeko duten gaitasuna, apalategi sabeldu batek egiten duen (edo egin beharko lukeen) bezala liburuaren pisua kentzen diogunean.

Hondamendien arriskuen kudeaketa eta 2015 osteko garapen agenda

GHDko hondamendien arriskuaren kudeaketa

Good Humanitarian Donorship Principles in Practice. 8. zenbakiko printzipioak dio emaleek laguntza tokiko gaitasunak indartzera bideratu behar dutela, egoera saihesteko, prestatzeko eta arintzeko, tokiko gobernuak eta lurralde komunitateak larrialdi kasuetan kide humanitarioak modu eraginkorrean koordinatu ahal izateko baldintza hobeetan egon daitezzen.

Agenden bat-etortzea. 2005etik eta urte honetara arte, hondamendien arriskua murrizteko nazioarteko ahaleginak **Hyogoko Ekintza Esparrua 2005-2013**ren barruan batera egituratuta zeuden, eta hori berritu eta eguneratu egin da aurtengo martxoan **Sendayko Esparrua 2015-2030**ekin; bertan katastrofe hauek saihesteko eta horiei erantzuna emateko zazpi helburu orokor barne hartzen dira, 15 urteko aldirako. Ekintza esparruak 2030. urterako hilkortasunaren funtsezko murrizketa lortzeko deia egiten du.

Azken urteotan, ekimen askok aldarrikatu dute nazioarteko agendek bat egiteko dagoen beharra. Funtsezko elementu bat erresilientziaren eta zaugarritasunen murrizketaren ardatza izan da. Aipatutako ODIren txostena bezalakoek, Pobreziaren, hondamendien eta muturreko klimaren geografia 2030, 2013an zaugarritasuna murriztearen garrantzia aldarrikatzen zuten eta adierazten zuten garrantzitsua zela hondamendien arriskuaren kudeaketa hartzea oinarritzko premisa gisa herrialde behartsuenetako batzuetan pobrezia desagerrarazteko helburu globala lortzeko. Txostenean alerta bereziaren barruan dauden herrialdeetako bat Haiti da. Aldi berean, NBGP 2014 (Nazio Batuen Garapenerako Programaren) programaren Giza Garapenaren Txostenak, Giza aurrerabidea mantentzea: zaugarritasunak murriztea eta erresilientzia eraikitzea, mundu mailan datuak eta azterketak sistematizatu zituen, pobreziatik irtetea eragozten duten faktoreen gainean (zaugarritasunak hura berriro eragiten duenean, behin eta berriz gertatzen diren hondamendiekin) lan egitearen garrantziaren mezua finkatzeko.

Mezu hau, zalantzarik gabe, funtsezkoa da 2015 osteko garapen agendaren prestaketan. 2015 osteko garapenerako agenda berria Milurtekoaren Garapen Helburuetan (MGH) oinarritzen da, pobreziaren aurkako zortzi helburu; munduak horiek 2015 baino lehen lortzeko konpromisoa hartu zuen. Mahai gainean 17 helburu berri dituen proposamen bat dago, eta horiek 2015. urtearen bigarren seihilekoan finkatuta geratuko dira, 2030 arteko iraupenarekin. Haren formulazioa iraunkortasunean oinarrituta dago, horregatik deitzen zaie Garapen Iraunkorreko Helburuak (GIH). Horien azterketa zehatz batek erakusten du zaugarritasunaren, berdintasunik ezaren faktoreen murrizketaren eta erresilientzia hitza sartzearen garrantzia gutxienez horietako bitan (9an eta 11n, azpiegitura eta giza kokalekuei buruzkoak). 2015 eta 2030 aldiaren arteko agenden bat etortzea denboran bat-egite ahalegin horren zati da.

5. HAITIN GERATZEA ETA EKARPENAK EGITEA

*“Nazkatuta nago”2010eko lurrikararik...” esanez hasten diren proiektuak irakurtzeaz.
Ez, arazo hau lehenagotik dator!”*

Haitiko nazioarteko GKE bateko ur eta saneamendu
larrialdietako zuzendari teknikoa

Gaur egun, krisi berri eta handiek erakartzen dute hain zuzen ere elkartasunaren munduaren arreta. Siriak edo Nepalek, bi adibide garbi aipatzearren, ahalegin eta babes handia behar dituzte, lehen kasuan lekuz aldatutako eremuak mantentzeko eta, bigarrenean, lurrikararen ostean suspertzeko. Askotan joera da aurreko krisiak bat-batean –edo kasu onenetan pixkanaka- ahaztea. Ezbehar bakoitzaren ondoren baliabideen etortze puntuala da, kasu askotan –Haitiren kasuan bezala-, jada deskribatutako ez betetzeak gorabehera, erretiratze horietarako aitzakia edo justifikazioa. **Irteten ari den tren.** Bakarra ez den arren, Haitiren kasua desberdina da. Ikusi den bezala, gaur egun, lurrikararik eratorritako arazoak geratzen diren arren, Haitik beste mehatxu batzuei aurre egin behar die, hurbilagoak: mehatxu meteorologikoak, klima aldaketak larriagotu egin ditzakeen urtarotakoak, lehortea, uholdeak edo zikloi sasoiak; edo kolera izurrite bat amaitzeko beharra, nazioarteko esperientzia guztiaren aurka, kroniko bihurtzen ari dena. **Haitin erronka sakonekoa da: hondamendi arriskuaren kudeaketan inbertsio egoki bat egin gabe, 2030erako pobrezia errotik kentzeko garapen helburua gure eskuetatik kanpo egoteko aukera gehien dituen herrialdeetako bat da.** Hau da, egungo baldintzetan, Haitik ziur aski tren hau galduko du.

Arazoi humanitarioengatik, euskal lankidetzak 2012raino Haitin zuzenak eta egokiak diruditen pausoz eginiko bidea egin zuen. Aurretik zehaztutako estrategiarik gabe, eta Haiti Plan Gidarietan lehenagotik herrialde bat izan gabe¹, euskal ekintza humanitaria 2010 eta 2012 artean hein handi batean 2008tik trazatutako bideetatik egin zen², *egiturazko lankidetzaren eraldatzaile batekin bat etorritik (...) epe labur, ertain eta luzeko helburuei lotuta, esaterako, berehalako beharren arintze puntuala, giza eskubideen defentsa, bakearen eraikuntza eta etorkizuneko garapena.* Zenbait urtetan mantendu da, Hego-ekialdean kontzentratuta egon da eta haren edukia larrialdi eta berrezarpenaren ezaugarri eta faseetara doituta egon dira; erronka mantentzea da. Bideratu diren milioien ondoren (GLoren 3 bilioiak 2010ean, Amerikako Gurutze Gorriaren 488 milioiak, Diakonie-ren 19ak...), Haitin euskal lankidetzaren balio erantsia zein den galderaren erantzunak ez du zertan ekonomikoa izan behar. **Desberdintasuna Haitin geratzea eta ekarpenak egitea da.**

Tresna humanitarioak gaur egun oraindik beharrezkoak dira ekarpen horretarako. Azterketa horren esparruan egindako analisiak gakoak ematen ditu ekintza humanitario horretarako erreferentziatzeko esparru bat delinentezko. Proposatzen diren orientabideak ondokoak dira:

ADOSTUTAKO TRANTSIZIO ESPARRUAREKIN LERROKATZEA

Laguntza humanitarioaren zati handi bat epe luzerako krisi humanitarioetara eta pobrezia kronikoko egoeran dauden pertsonen bideratzeak emaila eta exekutatzailerei epe luzeagorako plangintza eta finantzaketa tresnak eskatzen dizkie, garapenarekin lotuta daudenak, baita erresilientzia areagotzera bideratutako baliabideak ere³. Bere esparru propioan euskal lankidetzak finantzaketa iraunkorreko lerroak eta ekintza humanitarioko esparru-estrategien finantzaketa lerroa ditu. Aldi berean, nazioarteko esparruan NBEaren urte anitzeko dei koordinatuak agertu dira. 2013an Somalia izan zen urte anitzeko dei bat egin zuen lehen herrialdea, eta bakarra. Urte bat beranduago, 2014an, beste 13 herrialdek izan zituzten urte anitzeko Erantzun Estrategikoko Planak.

Testuinguru honetan, Haitiko TAPak bide horri darraio, 2015 eta 2016. urteak estaliz, zubi gisa jarduteko plangintza ziklo eta inplementazio modalitate desberdinen artean; eta aldi berean funtsezko ardatz gisa trantsizioa

¹ Euskal lankidetzak lehenetsitako herrialdeak hauek dira: El Salvador, Guatemala, Honduras, Nikaragua, Mexiko, Brasil, Peru, Kuba, Bolivia, Kolonbia, Ekuador, Venezuela, Boli Kosta, Ruanda, Mozambike, Saharako Errepublikak Arabiar Demokratikoa, Kongoko Errepublika Demokratikoa, Angola, Uganda, Burundi, Palestina eta India.

² Otsailaren 19ko 31/2008 Dekretua (EHAA, 41. zk. 2008ko otsailaren 27koa).

³ IECAH, ibidem. 30. orr.

sartzen du, ekintza humanitarioa eta garapena sartuz, erresilientzia eraikitzeko eta zaurgarritasuna murrizteko helburu komun batean.

Zehazki, TAPak tresna gako bat eskaintzen du. Proiektuen ohiko menua, sektoreka, bakoitzaren zenbatekoekin aurkeztu beharrean, tresna honek produktu eta emaitzen (output eta outcome delakoak) esparru bat eskaintzen du, bakoitzaren adierazleekin, 6 helbururen inguruan, emailerekin errorentzat lerrokatzeko esparru bat direnak.

TAParen 6 helburuak:

- Lekualdaketei konponbide iraunkorrak ematea.
- Kolera eta uretan sortutako beste gaixotasun batzuk saihestea eta erantzuna ematea, eta bektoreak.
- Elikadura segurtasuna eta malnutrizioa murriztea.
- Hondamendi arriskuekiko erresilientzia, eta larrialdietarako prestatzea eta horiei erantzuna ematea.
- Zaugarrienak babestea, indarkeriaren, gehiegikeriaren eta esplotazioaren aurrean.
- Erresilientzia indartzea babes sozialeko programen eta lan merkatuko esku-hartze aktiboen bidez.

Lehen lau helburuak bat datoz gehiago ekintza humanitarioaren esku hartzeko sektore tradizionalekin, nahiz eta bosgarren emaitzan, halaber, Dominikar Errepublikatik iragarritako haitiar jatorriko pertsonen itzulketara masibo bati aurre egiteko ekintzak ere barne hartzen diren; hori krisi humanitario bihur daiteke Anse-á-Pitre bezalako mugako eremuetan, Hego-ekialdean. Analisisian ikusi den bezala, Haitiko Hego-ekialdeak zaurgarritasun handia du 2tik 4rako helburuei dagozkien agertokietan. Departamentu honetako euskal laguntza humanitarioak ekarpen eraginkorra egingo luke bere ekintzak ardatz horietan bilduz, TAPean helburu horietarako espero diren produktu edota emaitzetara doituz.

Ekarpen horien jarraipen eta trazabilitate (eta ikuspen) mekanismo gisa, TAPak OCHAren Financial Tracking System delakoa erabiltzen du, eta bere webgunean argitaratzen ditu: <http://fts.unocha.org>⁴

GENERO IKUSPEGIA INDARTZEA

Laguntza humanitarioan generoa garrantzitsua da, izan ere, emakumeek, neskatilek, mutikoek eta gizonek krisiaren eragina jasotzen dute modu desberdinetan. Bereizitako beharrak eta zaurgarritasunak dituzte, arrisku desberdinei aurre egin behar diete, ez dituzte eskura nahitaez baliabide eta zerbitzu berberak, bizirik irauteko hainbat mekanismo garatzen dituzte eta beren familiak eta komunitateak babesteko gaitasun espezifikoak dituzte, hondamendiak baino lehen, hondamendiak dirauen bitartean eta ondoren.

Gainera, munduko herrialde gehienetan, genero ekitaterik ezak, behin baino gehiagotan, emakumeak eta neskatilak zaurgarriagoak izatea eta egoera okerragoan egotea dakar. Hala ere, emakumeak ez dira biktime soilak, baizik eta bakeari eta erresilientziari egindako ekarpenean egiteko aktiboa eta garrantzitsua izan dezakete. Era berean, gizonak indarkeriaren biktime izan daitezke edo zaurgarritasun edo arrisku jakin batzuk jasan ditzakete. Haitin, kolera agerraldian zehar, 2011n, heriotza tasek sexuka bereizita erakutsi zuten gaixotasunak emakumeak baino gizon gehiago hiltzen zituela. Biztanleriekin egindako kontsultek agerian jarri zuten gizonek ez zutela koleraren sintomei buruzko informaziorik eta GiBarekin nahasten zituztela. Azken gaixotasun horrekin lotutako estigma soziala kontuan hartuta, gizonek ez zuten mediku arretara jo.

⁴ Office: (+509) 2229-6700 ext.: 6100. E-mail: carlos.dinis@undp.org. Skype: [c.dinis](https://www.skype.com/user/c.dinis)

Aurrerabide global batzuek gorabehera, proiektuetan ondo moldatutako genero ikuspegi bat da oraindik Haitin betetzeke dagoena hein handi batean. Latinoamerikako beste testuinguru batzuek ez bezala, osagarri hori sartzea ez da hain ohikoa eta eraginkorra. Diagnostikoez lotura nabarmena erakusten duten arren emakumeen berdintasunik ezaren eta zaugarritasunaren artean, ez dira hain argiak desberdintasun hori talde baten edo bestearen erresilientzia bihurtzeko mekanismoak, eta ondorioak ere ezin dira epe laburrera espero, izan ere, desberdintasun hori herrialdearen gizarte, familia eta erakunde antolamenduan sakonki ainguratuta baitago.

Laguntza humanitaria genero ikuspegiarekin sustatzeak erresilientzia hobetzen eta ekintzen iraunkortasuna areagotzen lagun dezake, komunitateko kideek krisiei aurre egiteko, horietatik indarrak berritzeko eta etorkizunekoetarako prestatzeko multzo gisa duten gaitasuna indartuz. Prestaketa, erantzun eta indarrak berritzeko zereginetan pertsona talde jakin batzuk genero arazoengatik baztertuak ez izatea ziurtatzeak esan nahi du lagundu egin behar dela komunitatearen bizitza baliabideak dibertsifikazioan, prebentzioan, hezkuntzan eta gaitasunen indartzeko lanean. Horrela, genero ikuspegiari buruzko kontzientziak hobera, halaber, epe luze-rako laguntza humanitarioaren kostua-eraginkortasuna/kostua-efikazia erlazioa hobetzera zuzendutako aukera estrategikoa da.

Euskal lankidetzak, III. Plan Gidarian bereziki azpimarratzen du generoan lan egiteko beharra, berdintasunik ezak gainditzeko bide gisa. PGaren ikuspegi ondoko helburuen arabera egituratzen da:

- Eraginkortasuna eta aukerak sustatzea, politiketan eta parte-hartzean generoaren banaketa berria eta ekitatea hobetzeko xedearekin.
- Emakumeen beharrak aztertzea erakunde, etxe eta komunitateetako genero harremanak osatzen dituen esparruaren barruan.
- Talde zaugarrien jabeak sustatzea, elikadura segurtasuna, etxebizitza, ura eta autonahikotasun ekonomikoa lortzera bideratutako ekintzetara zuzendutakoa.

Arreta humanitarioko proiektuetan ardatz horiek ondo egituratuta eta moldatuta barne hartzeak ahalbidetu egingo du Haitin dagoen nazioarteko komunitateak oraindik behar bezala landu ez duen erronka batean laguntzea. Zalantzarik gabe, esparru estrategiak osagarri horiek sartzeko larrialdiei erantzuna emateko estrategiak baina egokiagoak dira; osagarriok denbora eta plangintza behar dute benetan eraginkorrak izateko.

GEHITU EGITEN DUTEN PROIEKTUAK

Lehen puntuan aipatutako errokatzearekin oso lotuta, funtsezkoa da artikulatutako esku-hartzeak identifikatzea, babestea eta gauzatzea. Erronkaren tamaina eta tokiko edo eskualdeko emaitzei aurre egin diezaieken finantzaketan mugak jakinda –bereziki krisi garaian-, guztiz ezinbestekoa da abian dauden ahaleginetara eta ahalegin desberdinak biltzen edo bat egiten dituzten ekintzetara gehitzea.

Haitin eta Hego-ekialdean pilotutako esperientziak erakusten du bidea: tokian edo nazioan ezarpen sendoa duen tokiko kide baten inguruan biltzea (CROSE, Haitiko Gurutze Gorria, Salestarrak, etab.), handiagoak eta kofinantzaketa ziurtatuta duten estrategietan edo programetan laguntzea (TAP, AECIDen hitzarmenak, etab.), politika publikoen inguruan errokatzea eta nazio edo eskualde koordinazio espazioetan bildutako ahaleginak (ingurumenari, elikadura segurtasunari eta abarri buruzko foroak edo mahaiak, etab.) edo beste erakunde batzuekin ahaleginak batzea edota koordinatzea. Ikuspegi horiek guztiak, formulario eta formulazioetan jaso ohi direnak, testuinguru honetan modu eraginkorrean esku hartzeko lehentasunezko ardatz bihurtzen dira.

ZUBI PROIEKTUAK

Garapenerako Ekintza Humanitarioaren trantsizioa ez da inolako segida lineala, ikusi zen moduan. Funtsezko alderdi bat ekintzen hartzaile edo onuradunengan datza. Hasiara batean, ez da agerikoa krisi egoeran dauden pertsonak edo zaugarrienak direnak garapen proiektuetan sartzen direla. Batetik, garapen proiektuak aukera printzipio batetik abiatzen dira, hau da, egingarriak izan behar dira, eta horretarako arrakasta-hipotesiak gutxieneko maila batean bermatuta egon behar dira, eta horrek hasierako eskakizun bat dakar, zaugarrienak bete

ahal izango ez duena, esaterako, lantzeko gutxieneko eremu bat edota horren jabetza, edo animaliak zaintzeko eta elikatzeko ahalmena. Bestetik, denbora faktore desberdina da biztanleria mota bakoitzarentzat. Gaitasun handienak dituenak fruituak emateko denbora behar duten landareak erein ahalko ditu, baina behar larria duenak elikadura laguntza edo itzulera azkarrak ziurtatuko dituzten ziklo laburreko produktuak beharko ditu.

Aurkakoa dirudien zentzu batean, esperientziak erakusten du halaber oro har krisi konplexuetan edota epe luzekoetan ez dagoela “garapenaren onuradunik” edo “laguntza humanitarioaren onuradunik”. Hegoaren Laguntza Humanitarioaren Hiztegiak oso modu egokian jasotzen duen bezala, *krisi prozesuetan ere horiek ez dira arduratzen soilik berehalako beharrak asetzeaz, baita etorkizuneko mantenu baliabideak eta garapena finkatzeaz ere*⁵. Ez da beharrezkoa, ezta agerikoa ere, elikadura segurtasuneko krisi bat jasan duen edo lekuz aldatu behar izan duen familia batek uko egin behar izatea bere seme-alabarik txikiak eskolatuta mantentzeko edo haiek osasun sistema bat izateari.

Horrela, funtsezkoa da zubiak ezarri eta eskaini ditzaketan proiektuak identifikatzea eta abiaraztea, erasandako biztanleriek krisitik egonkortzerako bidea egin dezaten, konponbideak eskainiz modu paraleloan haien berehalako beharrei, baina baita eskubidez izan behar dituzten garapen baldintza horiei ere. Sektore desberdinetako ekintzak barne hartzen dituzten proiektuak (batzuk premia-azkoagoak, beste batzuk garapenekoak) edo sektore berean izatera desberdineko osagarriak dituztenak (integratutako ziklo laburreko eta luzeko laboreak), proiektu malguak (balaztadak egitea eta gertakizunaren egoerara itzultzea ahalbidetzen dutenak) eta prebentzio eta prestaketa proiektuak dira aipatu trantsizioa errazteko lan esparru egokienetako batzuk

⁵ Karlos Pérez de Armiño. <http://www.dicc.hegoa.ehu.es/listar/mostrat/226>

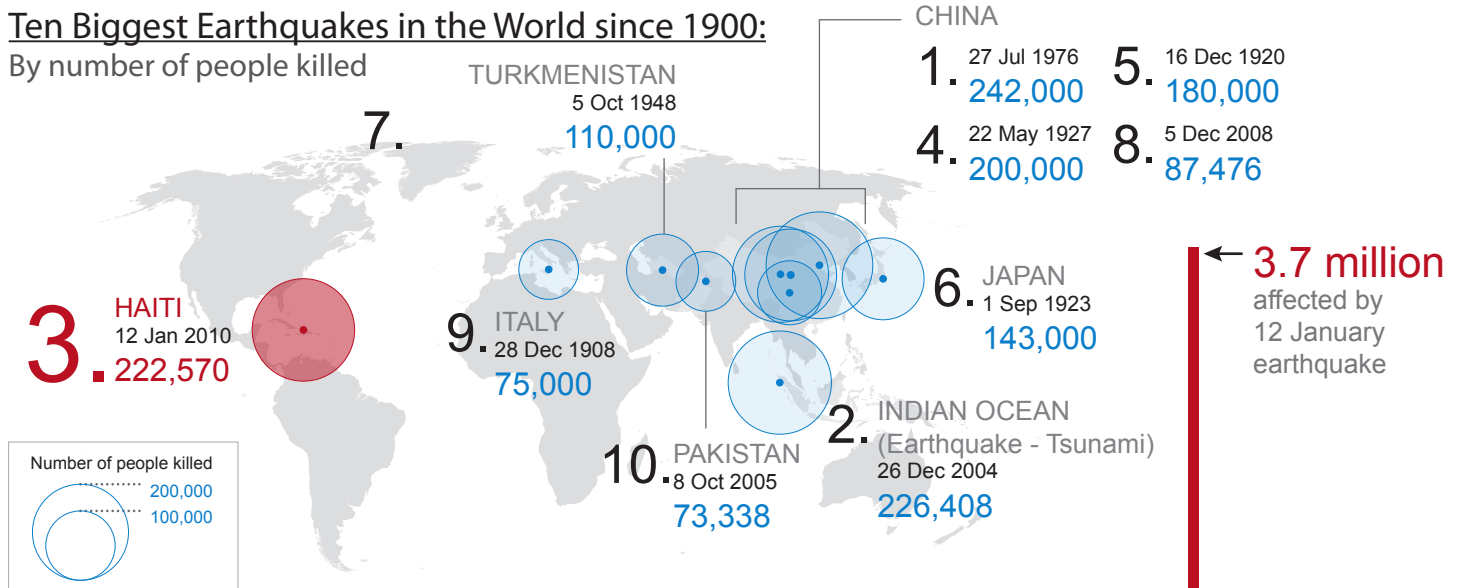
1. ERANSKINA: HAITIN ETA MUNDUAN 2010ERA ARTE GERTATUTAKO HONDAMENDIAK

2010 was an unprecedented year for disasters in Haiti. The country suffered two of its major disasters since 1950: the earthquake in January that displaced around 2.1 million people, followed by a cholera outbreak that has so far killed more than 2,500 people.

Ten Biggest Earthquakes in the World since 1900:

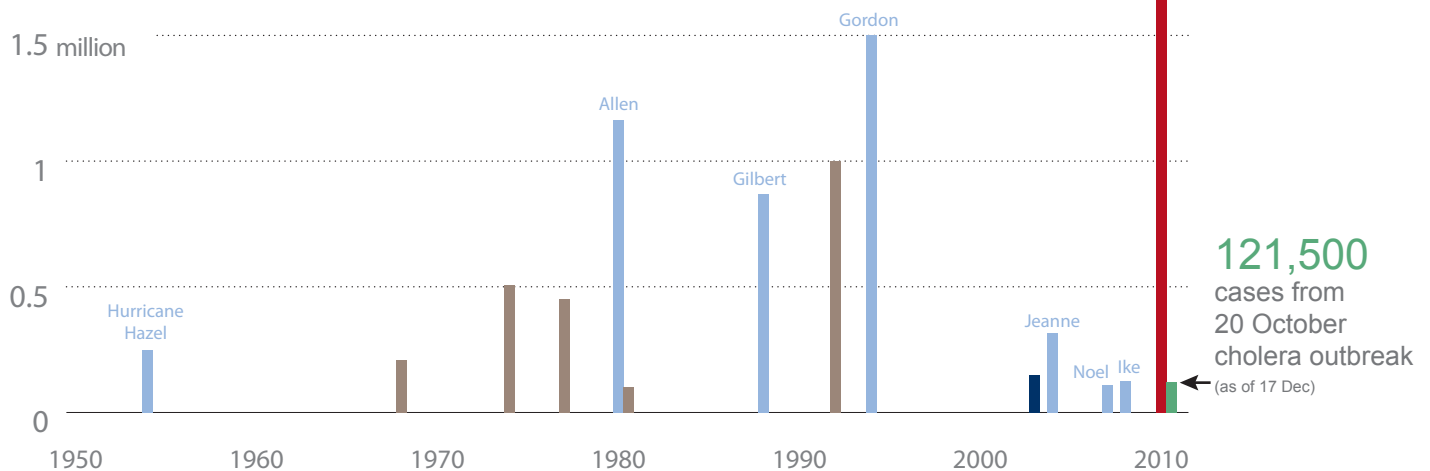
By number of people killed

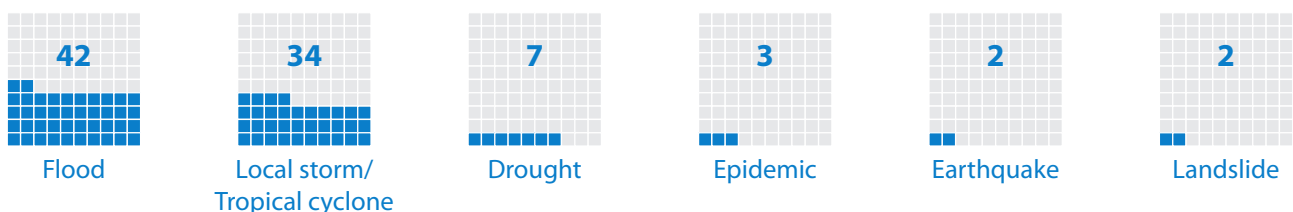
Biggest Natural Disasters in Haiti since 1900:

By number of affected population*

Storm Drought Flood Earthquake Epidemic

Number of Natural Disasters in Haiti since 1900*

*The information on natural disasters presented here is taken from EM-DAT: The OFDA/CRED International Disaster Database. In order for a disaster to be entered into the database at least one of the following criteria has to be fulfilled: a) 10 or more people reported killed; b) 100 people reported affected; c) a call for international assistance; d) declaration of a state of emergency. The graphic represents natural disasters that affected more than 100,000 people.

3. ERANSKINA. LINK TALDEA

Link C+D, lan talde gisa eraikia, 2012an sortu zen Kolonbian taldeko kideen esperientzia biltzeko, eta bere ahalegina nazioarteko lankidetzan prozesu estrategiko eta teknikoan hobekuntza praktikoan laguntzera bideratuta dago, laguntza humanitarioaren, garapenaren eta klima aldaketara egokitzearen logikak eta praktikak egituratuz.

Ignacio MARTÍN ERESTA. Madrilgo Unibertsitate Politeknikoko (UPM) Madrilgo Arkitektura Goi Eskola Teknikoan (ETSAM) ikasitako arkitektoa. Ignacio Martín Eresta Espainiako Kanpo Arazoetako Ministerioko AECID - Garapenerako Nazioarteko Lankidetzaren Espainiako Agentziako Ekintza Humanitarioaren Bulegoko lehen burua izan zen. Profesionalki nazioarteko lankidetzan aritu da 1998tik. Gaur egun aholkulari independente gisa edo Link C+D taldeari lotuta lan egiten du; talde horretako bazkide sortzailea da eta entitate publikoei eta gobernutik kanpokoei aholku ematen die politika publikoen diseinuari, erantzunen ebaluazioari edo dokumentu estrategikoei buruz. Bere lanik berrienak Guatemala (Stanen ondoren), Ekuador, Filipinak, Kolonbia edo Haitirekin lotuta egon dira. 2011n aholkulari nagusi gisa parte hartu zuen Shelter Clusterren erantzunaren ebaluazioan Haitiko lurrikararen erantzunean, Gurutze Gorriaren Nazioarteko Federazioarentzako lan batean. ICHaB, Oinarritzko Bizigarritasunaren Institutuko, UPMko Giza Garapenerako eta Lankidetzarako Teknologian Unibertsitate Masterreko kolaboratzailea izan da, eta 2013tik Kolonbiako Bogotako El Rosario Unibertsitateko hainbat graduondokotan ebaluazio gaietan irakasle gisa dihardu.

Esperientzia handia du lankidetzaren politika publikoak diseinatzen, esaterako, afrikar jatorrikoekiko lankidetzaren espainiar estrategia edo Espainiako lankidetzaren III. Plan Gidariko osagarri humanitarioak eta Diru-laguntzen Legeko Erregelamenduzko Dekretua. Erakundeetan alorrean, esperientzia du hainbat agentzia publikoentzako aholkulari gisa, besteak beste, Europar Batasuna, Kolonbiako Lankidetzaren Presidentearen Agentzia, AECID, Lankidetzarako Suitzako Agentzia (COSUDE), Eusko Jaurlaritzako Lankidetzaren Zuzendaritza edo Garapenerako Lankidetzaren Andaluziako Agentzia. Hainbat ebaluazio estrategiko egin ditu Nazio Batuen sistemarako.

Violante TOMEI. Zuzenbidean lizentziaduna eta Bogotan kokatutako Garapenerako Lankidetzaren Proiektuen Plangintzan eta Kudeaketan unibertsitate-aditua. Violante 14 urteko esperientzia du Nazioarteko Lankidetzan, Espainia, Italia, Guatemala, El Salvador, Saharako Errepublikar Arabiar Demokratikoa, Mozambike eta egun Kolonbian garatua. Ibilbide horren emaitza gisa esperientzia handia du proiektuak formulatzean, identifikatzean, kudeatzean eta gainbegiratzean, baita strategiak eratzeko ere. Era berean, Kataluniako Medicus Mundi enpleguko harremanerako puntu fokala izan da, eta esperientzia du lan taldeen kudeaketan (erbesteratua eta tokikoa, 90 pertsonatik gorako taldeetan). Egoitzetan, Nazioarteko Lankidetzaren Proiektuen zuzendari gisa, nahiz tokian bertan, maila desberdinetan, lan egin du: herrialdeko, eskualdeko edo proiektu koordinatzaile gisa. Horrenbestez, nazioarteko lankidetzaren testuinguru eta erakunde desberdinetan dauden lan esparruen konplexutasunak eta eskariak ezagutzen ditu, izan ere, Medicus Mundi, CISP, Munduko Medikuek edo Amnistia Internazionala bezalako erakundeentzat lan egin du.

Hainbat emailerekin izan duen esperientzia nabarmendu behar da, besteak beste, Europar Batasuna, Munduko Bankua, USAID, ECHO edo AECID, eta aurretik AECIDen hitzarmenak ebaluatzeko prozesuak gidatu zituen. Genero gaietan **genero zeharkakotzea ebaluatzeko lanak koordinatu ditu Bolivian, Mozambiken eta Angolan. Erakundeak** indartzeari dagokionez, osasunaren sektorearekin lotutako hainbat esperientzian parte hartu du.

WWW.SOLIDARIDADSI.ORG

ÁLAVA

Casa de Asoc. Rogelia de Álvaro
C/ Panamá (frente al nº 14)
Bloque A, 01012 Vitoria-Gasteiz
T. 620 331 200
alava@sol-inter.org

BIZKAIA

C/ Conde Mirasol, 7 bajo
48003 Bilbao
T. 944 792 258
solidaridad@sol-inter.org

GIPUZKOA

C/ Lizardi, 25
20015 Donostia/San Sebastián
T. 620 331 200
solidaridad@sol-inter.org

facebook.com/solinter
twitter.com/sol_inter
linkedin.com/in/solinter